

ՄԱՍԻՍ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

39ԴԴ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 45 (1945) ՇԱԲԱԹ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7, 2019
VOLUME 39, NO. 45 (1945) SATURDAY DECEMBER 7, 2019

Պաշտոնաթերթ՝
Ս. Գ. Հնչակեան Կուսակցության
Արևմտեան Ամերիկայի

MASSIS Weekly
1060 N. Allen Ave. Suite 101
Pasadena, California 91104

ՄԵՐ ԱՆԿԻՆԵՆ

«Հայաստան» Հիմնադրամը Եւ Փաշինեանի Մարտահրաւերը

Անցնող Յինգզարթի, Ամերիկայի Գոհաբանութեան Օրուան առթիւ տեղի ունեցաւ «Հայաստան Համահայկական Հիմնադրամի» տարեկան թելեթոնը, կամ հեռուստամարաթոնը, ինչպէս կը նախընտրեն կոչել Հայաստանի մէջ:

Այս տարի հանքանակուած գումարը՝ շուրջ 10 միլիոն տոլար, աւելի նուազ էր, քան նախորդ տարիներուն: Այս պարագան հայաստանեան կարգ մը շրջանակներուն կողմէ մեկնաբանուեցաւ որպէս Հայաստանի եւ սփիւռքի կողմէ անվստահութեան պակաս ներկայ իշխանութիւններուն նկատմամբ: Նման մօտեցում չեն բաժնէր «Հիմնադրամի» պատասխանատուները: Անոնք կը յայտնեն թէ, այս տարի աւելի մեծ եղած է փոքր գումարներով մասնակցողներու թիւը, իսկ պակասած են մեծագումար նուիրատուութիւնները:

«Հիմնադրամի» տնօրէն Հայկակ Արշամեան յայտարարեց որ, նոր կայքէջի միջոցաւ առաւել թափանցիկութիւն պիտի ապահովուի եւ հաշուետուութիւն պիտի ներկայացուի ստացուած գումարներուն եւ անոնց օգտագործման եղանակներուն մասին: Ան յիշեց որ, նախորդ տարիներուն եղած են բազմաթիւ պարագաներ, երբ յայտարարուած նուիրատուութիւններուն եւ իսկապէս գանձուած գումարներուն միջեւ եղած են մեծ տարբերութիւններ՝ յատկապէս մեծագումար մասնակցութիւններու պարագային:

Լաւ պիտի ըլլար, որ նոր կայքէջով հանրութեան հասանելի ըլլայ, թէ անցեալին ինչ գումարներ խոստացուած են եւ անոնցմէ որքանը իրականացած է: Միայն արդ պարագային կարելի է իսկական բաղդատական ընել եւ չտարուիլ ուճացուած թելեթոնով: Օրինակի համար, 2008 թուականի թելեթոնի ընթացքին յայտարարուեցաւ թէ հանքանակուած է շուրջ 35 միլիոն տոլար, որուն մեծ մասը նուիրած են Ռուսաստանի Հայ մեծահարուստները, Սերժ Սարգսեանի ներկայութեամբ տեղի ունեցած ճաշկերոյթի մը ընթացքին: Մինչեւ օրս յայտնի չէ թէ, այդ խոստումներուն որքանը իրականութիւն դարձած է: Նոյնը պետք է կատարուի, որոշ ժամանակ անց, այս տարուայ խոստումներու պարագային:

Թելեթոնի ընթացքին իր ունեցած հարցազրոյցի ընթացքին վարչապետ Նիկոլ Փաշինեան յայտնեց, որ ինք օգտագործելով «Հիմնադրամի» նոր կայքէջի նուիրատուութիւններու բաժինը, ամսական 10 հազար դրամով (մօտ 20 տոլար) մասնակցած է դրամահաւաքին: Ան նաեւ

Շար.ը էջ 5

Թուրքիան Հայաստանի Դէմ Ռազմական Գործողութիւններու Ծրագիր Շշակած Է

Շուէտի մէջ գրանցուած «Nordic Monitor» կայքը հրատարակած էր չօդուած այն մասին, որ Թուրքիան Հայաստանի դէմ ռազմաօդային գործողութիւններու ծրագիր մշակած է, որ կը կրէ «ALTA» ծածկագիրը:

Շուէտի մէջ գործող այս կայքը կը համակարգեն Թուրք լրագրողները: Անոնք բոլորն ալ կը համարուին «Ֆեթհուլլահական ահաբեկչական կազմակերպութեան» անդամներ:

Թրքական իշխանամէտ մամուլը անդրադարձած է այդ հրատարակման՝ նշելով տեղեկութիւնները հրատարակող լրագրողները անուանելով դաւաճաններ, որոնք կը մատնեն Թուրքիան եւ կը գործեն պետական շահի դէմ:

«Հայաստան» Համահայկական Հիմնադրամի Թելեթոնի Ընթացքին Հանգանակուեցաւ Շուրջ 10 Միլիոն Տոլար

Թելեթոնի աւարտին կը յայտարարուի հանքանակուած գումարը

Նոյեմբեր 28-ին տեղի ունեցաւ «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի 22-րդ թելեթոնը՝ «Ես իմ Անուշ Հայաստանիդ կենարար ջուր եւ արեւ համայնքներին» խորագիրով, որուն ընթացքին հանգանակուեցաւ 9 միլիոն 856 հազար 100 տոլար:

2019-ի ընթացքին հաւաքուած գումարները պիտի յատկաց-

նեն պետական շահի դէմ: Ուշագրաւ է այն հանգամանքը, որ իշխանական մամուլը ոչ թէ կը հերքէ «ALTA» ծածկանուամբ Հայաստանի դէմ ռազմական արշաւի ծրագրի առկայութիւնը եւ կասկածի տակ կ'անուշ նման ծրագրի գոյութիւնն ընդհանրապէս, այլ այն հրատարակողները կը մեղադրէ պետական դաւաճանութեան մէջ:

Թրքական մամուլը նոյնպէս կ'ընդգծէ այդ տեղեկութիւնը հրատարակողներու՝ կիւլինական շարժման անդամ ըլլալու հանգամանքը եւ կ'անդրադառնայ Հայաստանի ու Յունաստանի արձագանգներուն: Յունական մամուլին մէջ տեղ

Շար.ը էջ 5

Forbes-ը Հայաստանը Ներառած Է 10 Ջրօսաշրջային Ուղղութիւններու Մէջ

«Forbes» ամսագիրը Հայաստանի մայրաքաղաք Երեւանը ներառած է 10 ջրօսաշրջային ուղղութիւններու մէջ, որոնք պակաս ուշադրութեան արժանացած են, ուր, սակայն, արժէ այցելել: Ուղղութիւններ, ուր կարելի է ընկղմիլ բնութեան կամ մշակոյթի մէջ՝ ջրօսաշրջային ամբողջին հետո:

Ի թիւս Երեւանի, այդ վայրերն են Ուրուկուէյի Քոլոնիա տել Սաքրամենթօ քաղաքը, Վիեթնամի Քոն Տաոն, Նիճերիայի՝ Լակոսը, Քամպուտիայի՝ Մոնտուլքիրին, Ռոթթերամը՝ Հոլանտայի մէջ, Սանթիակոս՝ Չիլիի մէջ եւ այլն:

Երեւանը ներկայացուած է որպէս «ամենահին քրիստոնէայ երկիր, որ ամենահետաքրքիր վայրերէն մէկն է, որ կարելի է այցելել՝ իր տաճարներու աւերակներով եւ ԵՌԻՆԵՍՔՕ-ի կողմէ ճանչցուած քրիստոնէական վանքերով»:

«Մայրաքաղաք Երեւանը, երկրի վրայ շարունակաբար ամենաերկար բնակեցուած քաղաքներէն մէկն է, եւ յայտնի է Հայաստանի ազգային խորհրդանիշ Արարատի հիասքանչ տեսքով, ինչպէս նաեւ անոր Ararat քոնեաքով ու գինիով: Երեւանը կը կոչուի «վարդագոյն քաղաք», քանի որ անոր ճարտարապետութեան մեծ մասը տուֆէ է», - կը գրէ «Forbes»-ը:

Այն խորհուրդ կու տայ, Քարտաշեաններու նման, մնալ Մարիոթ Երեւան հիւրանոցին մէջ, ճաշել «Տոյմամա» ճաշարանը, ուր հիւրընկալած են այնպիսի յայտնի մարդիկ, ինչպիսիք են Հիլարի Քլինթընը, արքայազն Չարլզը, Ժերար Տեփարտիէն:

Հայաստանը Աննախադէպ Աճ Արձանագրած Է Աշխարհի Բարեկեցիկ Երկիրներու Շարքին

Հայաստանը անցեալ տարի էականորէն բարելաւած է դիրքերը աշխարհի բարեկեցիկ երկիրներու շարքին: Լոնտոնի մէջ գործող «Լեկաթուծ» վերլուծական կեդրոնի ամենամեայ գեկոյցը կը փաստէ՝ նախորդ տարուան համեմատ Հայաստանը 7 կէտով աճ արձանագրած է՝ 167 երկիրներու շարքին զբաղցնելով 61-րդ հորիզոնականը: Ընդ որում, հեղինակաւոր կեդրոնի փորձագէտները կը փաստեն՝ տասը տարի շարունակ պատրաստուող այս հետազոտութեան ընթացքին Հայաստանը երբեք նման

Շար.ը էջ 5

Շար.ը էջ 5

ՎԱՅԱՏԱՆԵԱՆ ՄԱՍԻՍ

Քոչարեանի «Յերոսական» Անցեալը

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Պէտք է փաստենք, որ դարաբաղեան հիմնախնդրում Հայաստանի բոլոր չորս ղեկավարներից ամենապարտուողական կեցուածքն ունեցել է հենց Ռոբերտ Քոչարեանը: Ո՛չ Լեւոն Տէր-Պետրոսեանի եւ ո՛չ էլ Սերժ Սարգսեանի կառավարման ժամանակաշրջանում Ղարաբաղի եւ Հայաստանի շուրջ այդքան վտանգաւոր տեղաշարժեր չեն արձանագրուել, որքան՝ Ռոբերտ Քոչարեանի օրօք: Սերժ Սարգսեանի անունը յատուկ եմ շեշտադրում, որպէսզի պահպանենք ինդրոյ առարկայի քննարկման օբիեկտիւթիւնը: Անցնելով առաջ՝ նշենք, որ Քոչարեանի առաջին կոպտագոյն սխալը բանակցութիւններից Ղարաբաղին դուրս մղելն էր: Երկրորդ նախագահը արտաքին աշխարհում իր դիրքերն ամրապնդելու ու լեզիտիմութիւն ստանալու նպատակով յայտարարեց, որ այսուհետեւ ինքը բանակցելու է ե՛ւ Հայաստանի, ե՛ւ Ղարաբաղի անունից: Այսինքն՝ յանուն մանր քաղաքական խնդրի լուծման, նա Ադրբեյջանին գիշեց այդ կարեւորագոյն խաղաքարտը: Քոչարեանը Հայաստանի միակ ղեկավարն է, որը բանակցել է «ընդհանուր պետութիւն» փաթեթային ծրագրի շուրջ: Այսինքն՝ ստորագրել է մի փաստաթղթի տակ, որի համաձայն՝ ԼՂ-ն ու Ադրբեյջանը պէտք է ձեւաւորէին մէկ ընդհանուր պետութիւն: Նշենք, որ հիմա հենց այս նոյն մահացու

մեղքի մէջ Փաշինեանին մեղադրում են Քոչարեանի վարձուկողմնակիցները: Երեւի թէ նրանք մոռացել են, որ 1998-ին հենց երկրորդ նախագահն է գնացել այդպիսի քայլի: Բարեբախտաբար, կարգաւորման այս ծրագիրը մերժուել է Ադրբեյջանի կողմից: Եկանք հասանք Քի Վէսթին, երբ ՀՀ երկրորդ նախագահը համաձայնել էր Մեղրին փոխանակել Լաչինի հետ: Պատկերացնու՞մ էք Հայաստանն առանց Իրանի հետ կապի ու ընդհանրապէս առանց Մեղրու շրջանի: Կարգաւորման այս վերջին պլանի քննարկումներին մասնակցելն արդէն իսկ պէտք է բաւական լինէր, որպէսզի Քոչարեանը քաղաքական դիակ դառնար: Ի դէպ, վարդան Օսկանեանը, որը Քոչարեանի կառավարման ժամանակաշրջանում ՀՀ արտաքին քաղաքականութեան գաղափարախօսն ու ճարտարապետն էր, իր յայտարարութիւններում ու հարցազրույցներում բազմիցս խօսել է փոխգիշտումների անհրաժեշտութեան ու կարեւորութեան մասին: «մադրիդեան սկզբունքներ» կոչուող փաստաթղթի ստեղծողներին մէկն էլ հենց ՀՀ արտգործնախարարն է: Ինչպէս գիտենք, այդ փաստաթղթում յատուկ ամրագրուած է տարածքների վերադարձի սկզբունքը: Հետաքրքիր է, Փաշինեանին հող յանձնելու մէջ մեղադրողները սրա մասին ինչո՞ւ չեն խօսում: Ես ամենեւին էլ չեմ փորձում

Ռոբերտ Քոչարեանին կշտամբել այս ամէնի համար: Հասկանալի է, գործ ունենք բանակցութիւնների բարդ ընթացքի հետ, որտեղ ամէն տարբերակ էլ կարող է քննարկուել: Ի վերջոյ, սա պետութիւն է եւ ոչ թէ մանկապարտէզ: Ես պարզապէս փաստերն եմ արձանագրում, որոնք յատուկ հիմնաւորում են իմ այն տեսակէտը, որ Քոչարեանը Ղարաբաղի հարցում Հայաստանի ամենաթոյլ ու պարտուողական ղեկավարն է եղել: Ո՛չ Լեւոն Տէր-Պետրոսեանի եւ ո՛չ էլ Սերժ Սարգսեանի կառավարման շրջանում «ընդհանուր պետութիւն» փաթեթային ծրագիր չի քննարկուել: Ընդհակառակը՝ առաջին նախագահը միշտ դէմ է եղել կարգաւորման համանման ծրագրին ու ամէն ինչ արել է, որպէսզի բացառուի ընդհանուր պետութիւն ձեւաւորելու հաւանականութիւնը: ԵԱՀԿ Լիսաբոնի գագաթնաժողովն էլ ասուածի վառ օրինակն է: Ներկայումս Հայաստանի կառավարութիւնը՝ վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանի գլխաւորութեամբ, փորձում է ուղղել ու շտկել Ռոբերտ Քոչարեանի մեծագոյն բացթողումը, այն է՝ Ղարաբաղը վերադարձնել բանակցութիւնների սեղան: ՀՀ վարչապետը յայտարարում է, որ ինքը չի կարող բանակցել Ղարաբաղի անունից: Իսկ հող յանձնելու ու փոխգիշտումների մասին նոյնիսկ խօսք էլ չի գնացել, ընդհակառակը՝ Փաշինեանը պնդում է, որ առաջին հերթին Ադրբեյջանը պէտք է փոխգիշտումների գնալու պատրաստակամութիւն յայտարարէ: «Քոչարեանա-կան գուարդիայի» քարոզիչները տեղեկատուական պատերազմ են յայտարարել ու զբաղուած են ժողովրդին մոլորեցնելով ու խաբելով: Նրանք խաղում են մարդկանց ամենանուրբ հայրենասիրական զգացմունքների հետ՝ յատուկ գիտակցելով, որ հետեւանքները կարող են ողբերգական լինել: Այո, Ղարաբաղի հարցի շուրջ սանձազերծուող ազգայնական ղեմագործիւն ու պոպուլիզմը, սուտն ու կեղծիքը չլի են լուրջ վտանգներով: Քարոզիչները Փաշինեանին մեղադրում են բոլոր այն մահացու մեղքերի մէջ, որոնք ժամանակին կեանքի են կոչուել Քոչարեանի կողմից՝ մոռանալով, որ հենց երկրորդ նախագահն է Ղարաբաղի հարցում ամենապարտուողական կեցուածքով Հայաստանի առաջնորդը: «ընդհանուր պետութիւն» փաթեթային ծրագրից, Մեղրին փոխանակելու պատրաստակամութիւնից ու Ղարաբաղը բանակցային սեղանից դուրս մղելուց յետոյ, պարոն Քոչարեանը գոնէ մի փոքր բարոյականութիւն ու կոռեկտութիւն պէտք է դրսեւորէր: Բայց ինչո՞ւ մասին է խօսքը, ինչո՞ւ բարոյականութիւն, այդ մարդը սկսել է հանդէս գալ Ղարաբաղի հարցում անգիշտ կեցուածք ունեցող ու հող չյանձնող առաջնորդի կեղծ ու յօրինուած կերպարով: «ԱՌԱՋԻՆ ԼՐԱՏՈՒԱԿԱՆ»

«Բիզնես Պրոյեկտների» Վախճանարանութիւնը

ԱՐՄԵՆ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

«Ընդդիմադիր» լինելը Հայաստանում դառնում է Հիպոկրատի գլխարկի նման ծանր մի բան: Եւ էլ ծանրութեան պատճառով է, որ «ընդդիմադիրները» որոշել են նախապատրաստական բոլոր աշխատանքները թողնել մի կողմ ու միանգամից անցնել իրենց խուճապից բոլոր ստեղծելուն: Սերժ Սարգսեանի փեսայ Միքայէլ Մինասեանը Հայաստանից հեռու մի ապահով վայրում խօսում է հետապնդումից, իր հետապնդումից եւ իր հետ առնչութիւն ունեցողների հետապնդումից: Եւ աւետում է՝ ոչինչ չեն գտել: Այսինքն, առանց օպերատիւ տեղեկութիւնների՝ են գնացել «իր հետ առնչութիւն ունեցողներին»: Ուրեմն ոչինչ չեն փնտռել: Ժիշտ այդպէս ոչնչից Ղարաբաղի հարց են ուզում ստանալ դաշնակցականները: Գրողը տանի, ընդդիմադիր լինելու օրակարգ չկայ: Հետաքրքիր վիճակ է Հայաստանում: Այստեղ աղմկում է անցեալը, մինչդեռ ոչ ոք ցանկութիւն չունի հետ նայելու եւ յիշելու, թէ որտեղ էինք: Պէտք է ազնիւ լինել եւ ընդունել, որ մեր աղմկարարները չեն հաշտուում ոչ թէ քաղաքական կառավարումից դուրս մնալու, այլ իրենց «ծերութեան» հետ: Նրանք չեն հաշտուում, որ այդպէս էլ ոչինչ չհասկացան քաղաքականութիւնից, որը ծեր ու ջահել չի հարցնում: Եթէ քաղաքական կերպար ես, միշտ ներկայ ես, միշտ տարիքից անդին: Վազգէն Մանուկեանի «Թալֆան» տեքստ չունեցողի բնագրով է կուռում: Ու գուարձալին այն է, որ նրանց հետ ոչ ոք

կուր չունի: Նրանց միակ «քաղաքական» դիւրեւորը աղմկալի քրէական պատմութեան մէջ խառնուած չլինելն է, որում թաթախուած է ուրբասերժական իշխանութեան դէմքերի մեծ մասը: Իրենք, ի տարբերութիւն գողացողների, պիզնէս են սարքել քաղաքական կերպար լինելը: Հենց այդպէս էլ 2008-ին առաջադրուած էին նախագահի թեկնածու, փոխանակ ժողովրդի թեկնածուի կողքը կանգնէին եւ փրկէին իրենց կերպարը: Չէ, նրանք որոշեցին պիզնէս անել: Պաշտօնը նրանց տրուում էր իբրեւ «պիզնէս պրոյեկտ»: Ո՞վ սա չգիտէր: Բայց սա նշանակում է, որ մենք գործ ունենք սկզբունքներ չունեցող մարդկանց հետ, որոնք աշխուժակ են հենց «պիզնէս պրոյեկտներին» մէջ: Կ'առաջարկուի՞ նրանց ինչ-որ մի բան, Աստուած գիտի: Բայց ջրի երեսին մնալու գինը հաստատ քաղաքականութիւնը չէ, նրանք փնտրում են նոր Ռոբերտ Քոչարեանի կամ Սերժ Սարգսեանի: Եւ այսպէս կոչուած՝ «քաղաքական» հարթակի իմաստն

էլ է դա: Բայց Հայաստանում այդպիսի պրոյեկտների ժամանակն աւարտուել է. կա՛մ զբաղում ես քաղաքականութեամբ, նշանակում է՝ առաջարկում ես քաղաքական խօսք, կա՛մ գնում ես վաստակած թոշակի: Սա Միքայէլ Մինասեանին էլ է վերաբերում: Անկասկած, նրանց հանդէպ մենք կարող էինք ունենալ կարեկցանքի զգացում, սակայն դրանով նրանց չէինք կերակրի, քանի որ կարեկցանքը քուէ չի դառնում: Քաղաքականութեան մէջ ընդունուած չէ կարեկցանքը դարձնել փող: Որովհետեւ մի ամբողջ հասարակութիւն չի կարող քաղաքականութիւնից ոչինչ չհասկացողին տիրութիւն անել այն ժամանակ, երբ նա կորցրել է այդ հասարակութեանը սոված պահելու հաշուին նրան կերակրողին: Ուստի համահարթեցուած ծերուկի կերպարը նրա գոյութեան միակ երաշխիքն է: Օրէնքն է նրան թոշակ երաշխաւորում: Ի դէպ, այդ նոյն հասարակութեան օգնութեամբ: Բայց արդեն առանց նրան սոված թողնելու: « Ի ԼՈՒՐ »

ՄԱՍԻՍ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՄԱՍԻՍ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՊԱՇՏՕՆԱԹԵՐԹ՝
ՍՈՑԻԱԼ ԴԵՄՈԿՐԱՏ ՅՆՉԱՎԵԱՆ
ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
Արեւմտեան Ամերիկայի Շրջանի

ԽՄԲԱԳԻՐ
ԳՐԻԳՈՐ ԽՈՏԱՆԵԱՆ

ՎԱՐԻՉ ՏՆՕՐԵՆ
ՎԱՐԷ ԱՏԱՊԱՅԵԱՆ

MASSIS Weekly
Organ of the Armenian Social Democratic Hunchakian Party of Western USA
1060 N. Allen Ave.
Pasadena, CA 91104
Phone: (626) 797-7680
Fax: (626) 797-6863
E-Mail: massis2@earthlink.net
http://www.massisweekly.com

(USPS 667-310) (ISSN 0744-334X)
Published Weekly
Except Two Weeks in August

ANNUAL SUBSCRIPTION RATES:
USA \$50.00, \$100.00 (First Class)
Canada \$125.00 (Air Mail)
Overseas \$250.00 (Air Mail).
All payments must be made in US funds & Drawn on US banks.

Periodicals Postage Paid
at Pasadena CA.
Please Send Address Change To
MASSIS WEEKLY

ՎԱՐՁՈՒ ՄՐԱՇ

ՓԱՍՏԻՆԱՅԻ ՄԷՋ (200 ՀՈԳԻ ՎԱՍԱՐ)

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԱՌԻԹՆԵՐՈՒ ՎԱՍԱՐ

1060 N. ALLEN AVE. PASADENA CA 91104

(626) 797-7680

ՐԱՅԱՍԱՆԵԱՆ ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վարչապետը Ներկայ Գտնուած Է Ադամանդագործական Նոր Գործարանի Բացման Միջոցառումին

Նիկոլ Փաշինեան Արովեան քաղաքի մէջ կը մասնակցի ադամանդի գործարանի բացման արարողութեան

Վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանը Արովեան քաղաքի մէջ ներկայ գտնուած է «Էյ Տի Էմ Տայմընտս» ադամանդի գործարանի բացման արարողութեան: Վարչապետի աշխատակազմէն յայտնած են, ծրագրի իրականացման համար կատարուած է շուրջ 3,5 միլիոն տոլարի ներդրում: Կը ծրագրուի 2020 թուականին արտահանմանի ծաւալները հասցընել մինչեւ 100 միլիոն տոլարի: Վարչապետը շրջապէս կատարած է ընկերութեան մէջ ծանօթացած է ադամանդի վերամշակման գործընթացին եւ յառաջիկայ ծրագրերուն: Նիկոլ Փաշինեանը

կարեւորած է ոլորտի զարգացումը մեր երկրին մէջ եւ նշած, որ կառավարութիւնն իր գործիքակազմերի շրջանակէն ներս պատրաստ է ցուցաբերել համապատասխան օժանդակութիւն: Ընկերութեան ղեկավարի խօսքով՝ այս փորձի կիրառումը Հայաստանի մէջ հնարաւորութիւն կու տայ աշխատատեղեր ստեղծել հեռաւոր մարզերու մէջ՝ այնտեղ, ուր կայ զբաղուածութեան խնդիր, լուծելով ընկերային կարեւորագոյն հարց: Ընկերութեան մէջ կը գործէ նաեւ հաշմանդամներու արտադրամաս, որ պիտի ընդլայնուի:

Անդրանիկ Քոչարեան Իրաւապահներուն Կոչ Կ'ընէ՝ Երկիր Վերադարձնել Նախկին Պաշտօնեաները

Ազգային ժողովի յայտարարութիւններու ժամին «Իմ քայլը» խմբակցութեան պատգամաւոր Անդրանիկ Քոչարեանը իրաւասու մարմիններուն կոչ ըրած է քայլեր ձեռնարկել՝ Հայաստան վերադարձնելու երկրէն հեռացած եւ շարք մը քրէական գործերով անցնող նախկին պաշտօնեաները: Ան նշած է, որ խօսքը, մասնաւորապէս, Միքայէլ Յարութիւնեանի, Վահագն Յարութիւնեանի, Միհրան Պողոսեանի եւ Գէորգ Կոստանեանի մասին է: «Դժուար է ասել, թէ այս անուանացանկը դեռ ինչքան է համալրուելու, բայց մէկ բան պարզ է՝ այս նախկին պաշտօնեաները պէտք է հասկանան, որ ժամանակին նրանց կառավարմանն են յանձնուել բազմաթիւ կարեւոր կառուցներ: Խօսքը յատկապէս ուժային կառուցներին նախկին ղեկավարներին է հասցեւորուած: Խուսափելով ներկայանալ ու նախաքննական մարմնի հարցերին պատասխանել՝ այս անձինք ապացուցում են, որ ոչ միայն հենց իրենք են փչացրել իրենց իսկ կողմից գլխաւորած կառուցները, այլեւ միաժամանակ ստուերում են

Պատգամաւոր Անդրանիկ Քոչարեան

նմանօրինակ պղտոր մթնոլորտում ժամանակին բարեխղճօրէն իրենց ծառայութիւններն իրականացրած բազմաթիւ մասնագիտական քատրերի անցած ուղին: Համապատասխան մարմինները պէտք է քայլեր ձեռնարկեն՝ օր առաջ նրանց տուն վերադարձնելու ուղղութեամբ, եթէ այս անձինք չունեն վերադառնալու կարեւորութիւնն ինքնուրոյն գիտակցելու կարողութիւն», - ըսած է Քոչարեանը:

Հայաստանի Մէջ 315 Հազար Մարդ Աղքատ Է

2018-ին աղքատութեան մակարդակը գնահատուած է 23,5% եւ 2017-ի համեմատ նուազած է 2,2 տոկոսային կէտով, իսկ 2008-ի աղքատութեան մակարդակի համեմատ (27,6%)՝ նուազած է 4,1 տոկոսային կէտով: Այս մասին նշուած է ՀՀ վիճակագրական կոմիտէի հրատարակած «Հայաստանի ընկերային պատկերը եւ աղքատութիւնը» զեկոյցին մէջ: Ըստ վիճակագրութեան՝ չափաւոր աղքատներու տեսակարար կշիռն ամբողջ բնակչութեան մէջ կազմած է 10,6%՝ 2008-ին արձանագրուած 12,6%-ի դիմաց: Մայրաքաղաքի աղքատութեան մակարդակը կազմած է 1,0%՝ 2008-ին արձանագրուած 1,6%-ի դիմաց:

«Ա1+»-ը Կը Պահանջէ Վերականգնել Իր Բարի Համբաւը

2002թ. Ապրիլի 2-ին Հեռուստատեսութեան եւ ռատիոյի ազգային յանձնաժողովի ձեռամբ իշխանութիւններու կողմէ չվերահսկուող «Ա1+»-ը հեթերազրկեուեցաւ: «Ա1+»-ի յետագայ տարիներու պայքարը, դատական հայցերը՝ մինչեւ Մարդու իրաւունքներու եւրոպական դատարան, չտուին բաղձալի արդիւնքը: Ներկայիս «Ա1+»-ը կը քննարկէ դատական հայց ներկայացնել ՀՀ կառավարութեան դէմ՝ կորսնցուցած իրաւունքները վերականգնելու համար: Պէտք է պատասխանատու ըլլան ոչ միայն կառավարութիւնը, այլեւ՝ ՀՀ հեռուստատեսութեան եւ ռատիոյի ազգային յանձնաժողովը, որը բազմաթիւ անգամներ որոշած է կապուղիի չտրամադրել հեռուստաընկերութեանը: «Ա1+»-ը չի բացառեր, որ պատասխանատու պէտք է ըլլան նաեւ այն ընկերութիւնները, որոնք «Ա1+»-ի հետ մրցակցութեան ընթացքին ապօրինի որոշումներու արդիւնքով կապուղիի ստացած են: Ի հետ գրոցում նկատեցինք, որ նախկինում բազմաթիւ լրագրողներ, իրաւապաշտպաններ, հանրութեան ակտիւ հատուածի կողմից արգահատանքի արժանացած ՀՈԱՀ-ի նախագահն ու անդամները, որոնց ձեռքով եթերազրկուեց «Ա1+»-ը, փոխուել են: «ՀՈԱՀ-ը մնացել է որպէս իրաւապաշտպան, կոնկրետ անձերի խնդիրը չէ, այլ յանձնաժողովի եւ նրա նախկին ղեկավար Գրիգոր Ամալեանի խնդիրն է: Յանձնաժողովի անդամները, ճիշտ է, փոխուել են, բայց, որպէս իրաւապա-

«Ա1+» հեռուստաընկերութեան տնօրէն Մեսրոպ Մովսէսեան

շորդ, պատասխանատու են այլ անձին ինչի համար: Կառավարութիւնն էլ է փոխուել, բայց նրանք պատասխանատու են անօրինակաւորութիւնների եւ դրանք շտկելու համար», - «առաջին լրատուական»-ի հետ գրոցելի ընթացքին ըսած է «Ա1+» հեռուստաընկերութեան տնօրէն Մեսրոպ Մովսէսեան: Հարցին, թէ կ'ակնկալեն դրամակա՞ն փոխհատուցում, Մովսէսեան ըսած է. «Այստեղ խնդիրը հիմնականում դրամական խնդիրը չէ: Հարցը վերաբերում է «Ա1+»-ի բարի համբաւին: Զ՞է որ այն ժամանակ ՀՈԱՀ-ը «Ա1+»-ին յայտարարել էր որպէս «թոյլիկ», եւ մեր խնդիրը այդ համբաւը վերականգնելն է: Եւ վերականգնուելուց յետոյ մրցոյթին մասնակցելու համար պէտք են լինելու գումարներ եւ տարիների ընթացքում կրած վնասների փոխհատուցում»:

Փաշինեանը Վիթալի Բալասանեանի Գործունէութիւնը Քայքայիչ Կը Համարէ

Արցախի անվտանգութեան խորհուրդի նախկին քարտուղար Վիթալի Բալասանեանը, որ եւս յայտարարած է Արցախի նախագահական ընտրութիւններուն առաջադրուելու մասին, չէ հրաւիրուած Արցախի մէջ կայացած՝ վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանի եւ նախագահ Բակո Սահակեանի հանդիպման՝ Արցախի նախագահական ընտրութիւններուն իրենց թեկնածութիւնն առաջադրած գործիչներու հետ: Այս մասին «Ազատութեան» յայտնած է վարչապետի մամուլի քարտուղար Վլատիմիր Կարապետեանը: «Զի հրաւիրուել: Նման մօտեցման պատճառն այն է, որ այս տարուայ Մայիս 20-ին ունեցած իր ելոյթի համաթեքսթում Հայաստանի վարչապետի համար կարեւոր է, որ Արցախի սիրելի հայրենակիցներն իմանան, որ վարչա-

պետն ու նրան սատարող, աջակցող Հայաստանի Հանրապետութեան քաղաքացիները Բալասանեանի վերջին ամիսներին ծաւալած գործունէութիւնը Հայաստանի եւ Արցախի ազգային անվտանգութեան տեսակէտից համարում են քայքայիչ», - յայտարարած է Վլատիմիր Կարապետեանը: Նշենք, որ հանդիպման մասնակցած են «Ազատ Հայրենիք» կուսակցութեան նախագահ, Արցախի նախկին վարչապետ Արայիկ Յարութիւնեանը, «Արցախի ժողովրդավարական կուսակցութեան» ղեկավար, Ազգային ժողովի նախագահ Աշոտ Դուլեանը եւ արտաքին գործոց նախարար Մասիս Մայիլեանը: Ներկայ եղած է նաեւ ՀՅԴ Արցախի կեդրոնական կոմիտէի ներկայացուցիչ Դաւիթ Իշխանեանը:

Գեորգ Կոստանեանի Նկատմամբ Հետախուզում Յայտարարուած Է

Հայաստանի նախկին գլխաւոր դատախազ Գեորգ Կոստանեանի նկատմամբ յայտարարուած է հետախուզում, միջնորդութիւն ներկայացուած է դատարան՝ անոր նկատմամբ կալանաւորումը որպէս խափանման միջոց ընտրելու համար: 2008-ի արիւնալի իրադարձութիւնները քննող ՅԲԾ-ն որոշած է որպէս մեղադրեալ ներգրաւել Գեորգ Կոստանեանը եւ անոր առաջարկած է 48 ժամուան ընթացքին ներկայանալ վարոյթին իրականացնող մարմին՝ մեղադրանք առաջադրելու համար: Կոստանեանն արդէն երկու ամիս է Մոսկուա կը գտնուի, ուր կը դատաւանդէ Ռուսաստանի գլխաւոր դատախազութեան համալսարանէն ներս:

2018-ին աղքատներու ընդհանուր թուաքանակը կազմած է մօտ 700 հազար մարդ (մշտական բնակչութեան ցուցանիշի հաշուով), անոնցմէ չափաւոր աղքատներու թուաքանակը (ներառեալ ծայրայեղ աղքատները)՝ 315 հազար, իսկ վերջիններէն ծայրայեղ աղքատներու թուաքանակը՝ 30 հազար մարդ:

ԼՈՒՐԵՐ

Ատրպեյճանի Ղեկավարութեան Դիրքորոշումը Վտանգաւոր է ՀԱՊԿ Երկիրներու Անվտանգութեան Համար. Փաշինեան

ՀԱՊԿ-ի անդամ երկիրներու ղեկավարներու զագաթնաժողովը Պիշքեկի մէջ

Հայաստանի վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանը յայտարարած է, թէ Հայաստանը մտադիր է այսուհետեւ շարունակել իր ներդրումն ունենալ ՀԱՊԿ-ի արդիւնաւէտութեան յետագայ բարձրացման եւ միջազգային հեղինակութեան ամրապնդման գործին:

Ղրղրզստանի մայրաքաղաքին մէջ կայացած է Հաւաքական անվտանգութեան պայմանագրի կազմակերպութեան զագաթնաժողովը: Հայաստանի վարչապետը ժամանած էր Պիշքեկ զագաթնաժողովի շրջածիրէն ներս:

Փագաթնաժողովին ունեցած իր ելոյթի ժամանակ Հայաստանի ղեկավարը նաեւ անդրադարձած է դարաբաղեան խնդրին եւ համոզմունք յայտնած, որ ռազմատենչ նկրտումները բացարձակապէս անհեռանկարային են եւ խաղաղ բանակցութիւններու եւ խնդրի խաղաղ լուծմանն այլընտրանք չկայ: Բացի այս, Փաշինեանը նկատած է, որ Ատրպեյճանի ղեկավարութեան դիրքորոշումը վտանգաւոր է ոչ միայն Հարաւային Կովկասի, այլ նաեւ ՀԱՊԿ երկիրներու անվտանգութեան համար:

Վարչապետ Փաշինեանն Ընդունած է Յորդանանի Արտաքին Գործերու Նախարարը

Վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանն ընդունած է Յորդանանի Հաշիմեան Թագաւորութեան արտաքին գործերու եւ արտագաղթեալներու նախարար Այման Ալ Սաֆատին, կը յայտնեն վարչապետի աշխատակազմէն:

Վարչապետը ողջունած է Յորդանանի ԱԳ նախարարի այցը Հայաստան եւ նշած, որ այն նոր ազդակ, ուժ կը հաղորդէ երկու երկիրներու բարեկամական յարաբերութիւններուն: Ան առանձնակի կարեւորած է տնտեսական կապերու խորացումն ու առանձին ճիւղերու մէջ, այդ շարքին՝ տեղեկատուական արհեստագիտութիւններու, առողջապահութեան, գրասաշրջութեան բնագաւառներուն մէջ համատեղ ներդրումային ծրագիրներու իրականացումը:

Այման Ալ Սաֆատին շնորհակալութիւն յայտնած է ջերմ ընդունելութեան համար եւ աւելցու-

«Կը կարծեմ՝ նոր թեժացումները աղէտալի հետեւանքներ կը ձգէ ոչ միայն Հարաւային Կովկասի տարածաշրջանին մէջ, այլ անկէ դուրս: Ատրպեյճանը, գտնուելով պատերազմական իրավիճակի մէջ, կրնայ դառնալ յարմար ցատկահարթակ իսլամական ծայրայեղականներու համար, որոնք կորսնցնելով ազդեցութիւնը Սուրիոյ մէջ, կը փնտռեն նոր տարածքներ իրենց գործունէութեան համար: Ընդ որում՝ Ատրպեյճանն աշխարհաքրական առումով շատ յարմար հարթակ է, որուն միջոցով ծայրայեղականները կրնան ծաւալել իրենց գործունէութիւնը բոլոր ուղղութիւններով», - ըսած է Հայաստանի վարչապետը:

Միեւնոյն ժամանակ Նիկոլ Փաշինեանը նշած է, որ ՀԱՊԿ-ն ունի անհրաժեշտ միջոցներ Լեռնային Ղարաբաղի շուրջ նոր թեժացումը կանխելու համար: Անոր խօսքով՝ հարաւոր վիճակի խորացումը կանխելու համար ՀԱՊԿ երկիրները, ելլելով անվտանգութեան պահպանման շահերէն, պէտք է անպատասխան ձգեն Ատրպեյճանի կողմէ նոր գէնք ձեռք բերելու դիմումները:

ցած, որ իր երկիրը եւս կը կարենորէ Հայաստանի հետ բազմաոլորտ յարաբերութիւններու զարգացումն ու ընդլայնումը: Յորդանանի արտաքին գործերու եւ արտագաղթեալներու նախարարը վստահութիւն յայտնած է, որ Հայաստանի մէջ ունեցած արդիւնաւէտ հանդիպումներու շնորհիւ երկու կողմ համագործակցութեան նոր թափ պիտի հաղորդուի:

Վարչապետը շնորհակալութիւն յայտնած է Յորդանանի կառավարութեան՝ Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտութեան կարգաւորման հարցի վերաբերեալ հաւասարակշիռ դիրքորոշում ցուցաբերելու համար:

Համաձայնելով վարչապետի դիտարկման հետ՝ Յորդանանի արտաքին գործերու եւ արտագաղթեալներու նախարարը կարեւորած է ԼՂ հիմնախնդրի կարգաւորումը խաղաղ բանակցութիւններու միջոցով:

Մոսկուան Եւ Պաքուն Փոխզիջման Հնարաւորութիւն Կը Տեսնեն ԼՂ Կարգաւորման Հարցի վերաբերեալ. Լաւրով

Ռուսաստանը եւ Ատրպեյճանը կը կարծեն, որ Լեռնային Ղարաբաղի հիմնախնդրի կարգաւորման հարցի վերաբերեալ փոխզիջում գտնելու հնարաւորութիւն կայ: Այդ մասին, ինչպէս կը հաղորդէ ԹԱՍՍ-ը, Դեկտեմբեր 3-ին Պաքուի մէջ յայտարարած է ՌԴ արտաքին գործոց նախարար Սերկէյ Լաւրովը՝ ելոյթ ունենալով Ատրպեյճանի ԱԳ նախարար էլմար Մամետեարովի հետ համատեղ մամուլի ասուլիսի ժամանակ, կը տեղեկացնէ «Արմէնփրես»-ը:

«Մենք ունինք ըմբռնում, որ գոյութիւն ունին փոխզիջման հասնելու հնարաւորութիւններ: Գործը դիւրին չէ: Այդ հակամարտութիւնը առաւել երկարատեւներէն մէկն է ԱՊՀ տարածքին», - նշած է ՌԴ արտաքին գործոց նախարարը: «Այսօրուայ եւ երէկուայ շփումները մեզի թոյլ տուին աւելի լաւ հասկնալ ինչպէս ջանալ առաջ շարժել: Յոյսով եմ, որ արդիւնքներ կ'ըլլան», - ըսած է Լաւրովը:

Լաւրովը ատրպեյճանցի գործընկեր էլմար Մամետեարովի հետ համատեղ ճեպագրուցի ժամանակ նաեւ ըսած է, որ Ղարաբաղեան հակամարտութեան լուծումը պէտք է ընդունուի Հայաստանի, Ղարաբաղի եւ Ատրպեյճանի բնակիչներու կողմէ:

Լաւրովը գոհունակութիւն յայտնած է հայ եւ ատրպեյճանցի լրագրողներու փոխայցերու առթիւ՝ նշելով, որ Ռուսաստանն այդ նախաձեռնութեան հեղինակներէն մէկն է: Անոր խօսքով, համաձայնեցումը էր ոչ պաշտօնական թուղթ մարդասիրական շփումներու մասին, որ կը վերաբերի նաեւ մահա-

ՌԴ արտաքին գործոց նախարար Սերկէյ Լաւրով

ցածներու ու գերի ինկած անձանց խնդիրներու լուծման: «Յանկացած լուծում պէտք է ընդունուի այդ հողին վրայ ապրող մարդոց կողմէ: Թէ Ատրպեյճանի, թէ Հայաստանի, թէ Ղարաբաղի մէջ ապրողներու կողմէ: Որքան շատ մարդիկ շփուին իրար հետ, որքան լրագրողները առարկայական լուսաբանեն շփման գիծի երկու կողմերուն տեղի ունեցածը, այնքան աւելի կայուն կ'ըլլան պայմանաւորութիւնները, որոնց յոյս ունինք հասնիլ», - ըսած է Լաւրովը:

Ռուսաստանի ԱԳ նախարարը կողմ է նաեւ, որ «ղարաբաղեան համայնքներու» միջեւ շփումները, որոնք ինչ-որ փուլի իրականացուած են, վերսկսին, որու արդիւնքով, անոր խօսքով, Լեռնային Ղարաբաղի ամբողջ բնակչութիւնը պէտք է որոշէ, թէ ինչպէս պիտի ապրի:

Մնացականեանի. Հայկական Կողմի Փաթեթին Մէջ Կան Բուն Կարգաւորման Եւ Այդ Գործընթացի Միջավայրին Առնչուող Հարցեր

«Հայկական կողմն ունի մէկ միասնական փաթեթ, որում կան ինչպէս բուն կարգաւորմանը, այնպէս էլ խաղաղ կարգաւորման գործընթացի միջավայրին առնչուող հարցեր», - յայտարարած է Հայաստանի Արտաքին գործոց նախարար Զոհրապ Մնացականեանը՝ անդրադառնալով Ատրպեյճանի Արտաքին գործոց նախարար էլմար Մամետեարովի հետ հանդիպման:

Դեկտեմբեր 4-ին՝ Պրաթիսլաւայի մէջ ԵԱՀԿ 26-րդ նախարարական խորհրդաժողովի շրջածիրէն ներս, ԵԱՀԿ Մինսքի խումբի համանախագահներու միջնորդութեամբ եւ մասնակցութեամբ պիտի կայանայ Հայաստանի եւ Ատրպեյճանի ԱԳ նախարարներ Զոհ-

րապ Մնացականեանի եւ էլմար Մամետեարովի հանդիպումը:

Մնացականեանը աւելցուցած է՝ բուն կարգաւորման հարցի վերաբերեալ մեր գերակայութիւնները կ'առնչուին Լեռնային Ղարաբաղի անվտանգութեան եւ կարգավիճակին. «Ունեցանք որոշ համեստ արդիւնք անցեալ ամսուայ ընթացքում եւ այդ ուղղութեամբ աշխատել շարունակելն, ի հարկէ, մեզ համար կարեւոր ու հետաքրքրական է: Հաւասարաչափ կարեւորութիւն եմ տալիս, ընդգծում եմ այն նշանակութիւնը, որը տալիս ենք բոլոր այն միջոցառումներին, որոնք ուղղուած են էսկալացիայի ընդարձակման ռիսքերի նուազեցման», - ըսած է նախարարը:

Դադրած Են Երեւան-Պոլիս Թռիչքները

Նոյեմբեր 27-էն սկսեալ թրքական «Աթլաս Կլոպըլ» թռիչքային ընկերութիւնը կը դադրեցնէ չուերթները բոլոր ուղղութիւններով:

Ըստ Panorama.am-ի՝ «Աթլաս Կլոպըլ»-ը ուղիղ չուերթներ կ'իրականացնէ նաեւ Պոլիս-Երեւան-Պոլիս ուղղութեամբ՝ շաբաթը 2 անգամ: Թռիչքային ընկերութեան տարածած յայտարարութեան համաձայն, չուերթները կը դադրեցուին տնտեսական անկայունութեան եւ Պոլսոյ օդակայանին մէջ աճող ծախսերուն պատճառով:

Յայտարարութեան մէջ նաեւ կը նշուի, որ դադարը ժամանակաւոր բնոյթ կը կրէ եւ չուերթները պիտի վերականգնուին Դեկտեմբեր 21-ին, իսկ անոնք, որոնք այդ ժամանակահատուածին համար տոմսեր գնած են պիտի փոխհատուցուին:

Գլխավոր Զիւպատոս Արմէն Բայբուրեանի Այցելութիւնը «Մասիս» Շաբաթաթերթին

Զիւպատոս Արմէն Բայբուրեան «Մասիս» եւ «Մասիս Փոսթի» խմբագրական կազմի անդամներուն հետ

Չորեքշաբթի, Նոյեմբեր 27-ին, Լոս Անճելըսի մէջ Հայաստանի Հանրապետութեան գլխավոր հիւպատոս՝ Դոկտ. Արմէն Բայբուրեան այցելեց «Մասիս» շաբաթաթերթի խմբագրատուն, ուր ընդունուեցաւ «Մասիս» եւ «Մասիս Փոսթի» խմբագրական կազմի անդամներուն կողմէ:

Ժողովուրդի եւ հայոց պետականութեան:

Հանդիպումի ընթացքին քննարկուեցան սփիւռքահայ մամուլի դիմագրաւած դժուարութիւններուն ու արեւմտահայերէնի պաշտպանութեան առնչուող հարցերը:

Երկուստեք եղան այս ուղղութեամբ առաջարկութիւններ ու քննարկուեցան Հայաստանի մասին անաչառ տեղեկութիւններ սփիւռքահայ ընթերցողներուն հասցնելու եղանակները:

«Հայաստան» Հիմնադրամը Եւ Փաշինեան

Շարունակուած էջ 1-էն

մարտահրաւեր ուղղեց երեք այլ յայտնիներու՝ Սերժ Թանքեանին, Ալեքսի Օհանեանին եւ Քիմ Գարտաշեանին, որպէսզի հետեւին իր օրինակին եւ իրենց կարգին՝ մարտահրաւեր ուղղեն երեք այլ ծանօթներու: Վարչապետի այս իրօքական առաջարկը արդէն իսկ իրարձագանգը գտաւ նոյն օրն իսկ, ու մի քանի ժամուայ մէջ հազարէ աւելի անհատներ, աշխարհի տարբեր կողմերէն, հետեւեցան այդ օրինակին:

Իր հիմնադրութեան առաջին օրէն, «Հիմնադրամ» նպատակներէն մին եղած է ազգային տուրքի գաղափար՝ մեծ թիւով հայերու մնայուն մասնակցութիւնը ապահովելու ձգտումով: Այս նպատակը

անցեալին կարելի չեղաւ իրագործել՝ այլազան պատճառներով: Ներկայիս համացանցային կապը առիթ կու տայ, որպէսզի զանազան մասնակցութիւնները աւելի հեշտուրթեամբ գործադրութեան դրուի:

Վստահ ենք որ, վարչապետի մակարդակով ու հետեւողականօրէն այս ծրագրի առաջ մղումը, կրնայ մեծապէս նպաստել, որպէսզի հազարաւոր հայեր ամսական դրութեամբ իրենց մասնակցութիւնը բերեն Արցախի ու սահմանամերձ շրջաններու շէնքման ու զարգացման գործին ու «Հայաստան» հիմնադրամը վերածուի այն կառոյցին, որուն շուրջ համախմբուի համայն հայութիւնը:

«ՄԱՍԻՍ»

Հայաստանը Անցախի Կրթական Կենտրոնը Եւ Արձանագրած Է

Շարունակուած էջ 1-էն

բարձր ցուցանիշ չէ ունեցած: «Լեկաթում»-ի փորձագէտները այս եզրակացութեան յանգած են՝ դիտարկելով իրավիճակը 12 տարբեր ոլորտներու մէջ՝ անվտանգութեան, մարդու ազատութիւններէն ու կառավարման որակէն մինչեւ պիզնես միջավայրի գրաւչութիւն ու շրջակայ միջավայրի պաշտպանութիւն: Հայաստանը ներառուած է աշխարհի մէջ առաջընթացի ամենաշատ յոյսը ներշնչող երկիրներու շարքին՝ կայուն աճ արձանագրելով գրեթէ բոլոր ցուցիչներով: Լաւագոյն արդիւնքը կրթական ոլորտի մէջ է, ուր Հայաստանը տարածաշրջանի առաջատարն է: Նոյնքան բարեկեցիկ գնահատուած է նաեւ ներդրումներու միջավայրը՝ այս ցուցիչով Հայաստանը երկրորդն է Վրաստանէն ետք, բայց շատ աւելի առաջ է նախկին խորհրդային

Միութեան միւս բոլոր երկիրներէն:

Տպաւորիչ առաջընթաց արձանագրուած է նաեւ ընկերային ոլորտի մէջ, որ ցոյց կու տայ, թէ տուեալ երկրին մէջ որքան կու ու համախմբուած է հասարակութիւնը, որ քանով մարդիկ կը վստահին ու կ'աջակցին իրար: Այս ցուցիչով եւս Հայաստան այս տարի առաջինն է ոչ միայն տարածաշրջանի մէջ, այլեւ՝ նախկին խորհրդային Միութեան երկիրներու շարքին:

Փաստելով, որ Հայաստանը դատուած է աշխարհի մէջ ամենանկատելի առաջընթաց արձանագրած երկիրներու շարքին, «Լեկաթում»-ն այս զարգացումը կը կապէ անցեալ տարուայ թաւշեայ յեղափոխութեան հետ: «Այդ երկրին մէջ կառավարուեցան հանդէպ վստահութիւնը աւելի քան կրկնապատկուած է», - կը փաստէ գեկոյցը, մանրամասնելով՝ եթէ 2018-ին

Թուրքիան Հայաստանի Դէմ

Շարունակուած էջ 1-էն

գտած մեկնաբանութիւններուն մէջ կան այնպիսի տեսակէտներ, ըստ որոնց՝ Սուրիայէն ետք չի բացառուիր, որ Թուրքիան հայեացքը ուղղէ դէպի Հայաստան:

Ներքին փաստաթուղթը, որ ներկայացուած է Գլխավոր շտապին, եւ որու պատճէնը ձեռք բերուած է «Nordic Monitor»-ի կողմէ, կը նշէ, որ ծրագիրը դեռ կը գործէ:

Կը նշուի, որ 2016 -ի Մայիս 23 թուագրուած գրութեան համաձայն, որ ներկայացուած է Գլխավոր շտապին, որոշ էջեր, որ կը ներառէին Հայաստանի նկատմամբ օդային հարուածներու գործողութիւնները անհետացած էին: Այս բացայայտումը կատարուած է Անգարայի «Akinci» օդուժի ռազմական մէջ գտնուող վերահսկիչ փաստաթուղթերու գրասենեակին մէջ՝ ծրագրերու վերանայման ընթացքին: Դէպքի կապակցութեամբ սկսած է իրաւական հետաքննութիւն:

Ըստ տեսչութեան կողմէ ներ-

կայացուած հակիրճ գրութեան՝ գաղտնի ծրագիրը վերջնական տեսքի եկած է 2001-ի Յուլիս 13-ին: Այն պատրաստուած է 2-րդ մարտավարական օդուժի հրամանատարութեան կողմէ:

Գրութեան մէջ նշուած է, որ գործողութիւններու ծրագիրը դեռ վաւեր է, եւ ընդգծուած է, որ խախտումը բացասական ազդեցութիւն չունենար Թուրքիոյ զինուած ուժերու «ALTA» հրահանգի վրայ:

Ինչպէս կը գրէ Nordic Monitor-ը, «ALTA» ծրագիրը Թուրքիոյ զինուած ուժերու կողմէ կազմուած գործողութիւններու ընդհանուր ծրագիր էր, եւ որ իւրաքանչիւր ուժային հրամանատարութիւն իր հրահանգն ունէր ըստ տրուած ուղղութիւններու: Յուշաթերթին մէջ չէ նշուած «ALTA» հրահանգի մանրամասները, որոնք, կարծես թէ, եղած են Հայաստանի համար ընդհանուր ռազմական ծրագիր, կամ անոր օդուժի գործողութեան մանրամասները: Չէ նշուած, թէ ինչպէս անհետացած են գաղտնի ծրագրի այդ էջերը:

«Հայաստան» Հիմնադրամը Հիմնադրամ

Շարունակուած էջ 1-էն

Չուր եւ ելեկտրականութիւն:

Այս տարուայ դրամահաւաքն առանձնացած է նոր մօտեցմամբ, որ մարաթոնի ընթացքին ներկայացուցած է վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանը: «Մենք 27 տարի նոյն շրջանակէն ակնկալել ենք գումար, սա խնդիր է եւ որոշակի վստահութեան խնդիր գոյութիւն ունեցած է: Մենք պէտք է փոփոխութիւն ընենք. խոշոր, բայց սահմանափակ թիւով մարդոց նուիրատուութենէն պէտք է անցնուի կատարենք փոքր, բայց մեծ թիւով մարդոց նուիրատուութեան տրամաբանութեան», - նշած է ան:

Փաշինեանը մարաթոնին մարտահրաւեր նետեց աշխարհահռչակ հայերէն Սերժ Թանքեանին, Քիմ Քարտաշեանին եւ Ալեքսի Օհանեանին. «Եթէ 5 միլիոն հայ տարուայ ընթացքին նուիրէ հիմնադրամին 200 տոլար կամ ամիսը 20 տոլար կամ 20-էն քիչ մը շատ, տարուայ կտրուած քով կ'ունենանք 1 միլիոն 250 միլիոն տոլար: Հիմնադրամի ամէն կողմի ծախսման արդիւնաւէտութիւնը պիտի ըլլայ կրկնակի, եռակի հսկողութեան տակ, մենք պիտի բացառենք

որեւէ չարաշահում: Ես այսօր մտած եմ հիմնադրամի էջ եւ կարգաւորումն այնպէս դրած են, որ ամէն ամիս 10 հազար դրամ նուիրաբերուի հիմնադրամին: Ես մարտահրաւեր կը նետեմ 3 հայու՝ Սերժ Թանքեանին, Քիմ Քարտաշեանին եւ Ալեքսի Օհանեանին: Շատ կարեւոր է, որ այս գործընթացը ընէք հրապարակային եւ մարտահրաւեր նետէք եւս երեք հայու»:

Կոչին արդէն արձագանգած են Սերժ Թանքեանն ու Ալեքսի Օհանեանը:

«Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի տնօրէն Հայկակ Արշամեան շեշտեց, որ առցանց նուիրատուութիւններով 10 միլիոնի շեմը կը յաղթահարուի: Գումարը այնուամենայնիւ պակաս է, քան նախորդ տարի: 2018-ին հանգանակուած էր աւելի քան 11 միլիոն տոլար:

Այս տարի ամենախոշոր գումարը՝ մէկուկէս միլիոն տոլար փոխանցած է Սամուէլ Կարապետեանի «Տաշիր Կրուփը»: Երկրորդ տեղը զբաղեցուցած է գործարար Սամուէլ Ալեքսանեանը՝ 200 հազար տոլար: Վարդանեան ընտանիքը («Կրանտ Նոլտինկ») նուիրաբերած է 60 միլիոն դրամ:

Հայաստանի մէջ իշխանութիւնները կը վայելէին միայն 25 տոկոսի վստահութիւնը, ապա այժմ այդ ցուցանիշը հասած է 67 տոկոսի: Ըստ այդմ, կառավարման ոլորտին մէջ, որ կը գնահատէ իշխանութեան արդիւնաւէտութիւնը, փտածութեան դէմ պայքարը, յարգանքը օրէնքի գերիշխանութեան նկատմամբ, այս տարի Հայաստանը առաջ անցած է նախկին խորհրդային Միութեան բոլոր երկիրներէն՝ բացառութեամբ Վրաստանի: Չեկոյցը կը փաստէ, որ այս ցուցանիշը շատ կարեւոր է ոչ միայն հասարակութեան բարեկեցութեան, այլեւ՝ պիզնես միջավայրի եւ տնտե-

սական աճի համար: Ընդհանուր առմամբ, ըստ վերլուծական կեդրոնի, աշխարհի մէջ բարեկեցութեան մակարդակը անցած տասը տարիներուն շարունակած է աճիլ, միւս կողմէն՝ լաւագոյններու ու վատագոյններու միջեւ անդունդը աւելի խորացած է՝ բարեկեցիկները դարձած են առաւել բարգաւաճ, աղքատները՝ աւելի թշուառ:

Ըստ այդմ, աշխարհի մէջ ամենաբարեկեցիկ երկիրներն են Դանիան, Նորվեգիան, Չուեյրիան, Շուեյցերիան, Շուեյտլանդը եւ Ֆինլանտան, ցուցակի վերջին շարքին են Աֆղանստանը, Եթիոպիան ու Սուտանը:

Ձեր Ծանուցումները Վստահեցեք
«Մասիս» Շաբաթաթերթին
T: (626) 797-7680 massis2@earthlink.net

Յոյց ենք Տալու Կոնկրետ Անձանց Շրջանակը, Ուրբեր Քոչարեանին ՀՀ Մախազահ Կարգելու Հարցում Իրաւական Աջակցութիւն Են Ցուցաբերել

2008թ. Մարտի 1-ին սահմանադրական կարգը տապալելու մեղադրանքով անազատութեան մէջ գտնուող ՀՀ երկրորդ նախագահ Ռոբերտ Քոչարեանի դատավարութիւնն իր վրայ է սեւեռել ոչ միայն Հայաստանի հասարակութեան, իրաւապաշտպանների ու շաղկապների, այլև արտերկրի մեր հայրենակիցներին:

Ռոբերտ Քոչարեանի փաստաբանների ընտրած մարտավարութեան, տարբեր միջնորդութիւնների միջոցով դատավարութիւնը ձգձգելու նրանց փորձերի, դատական հեռանկարի մասին «Առաջին լրատուական»-ը գրուցել է ամերիկահայ իրաւաբան, Human Rights Defense իրաւապաշտպան կազմակերպութեան նախագահ Կարո Կարապետեանի կետ:

- Պարոն Կարապետեան, ըստ Ձեզ՝ ի՞նչ հեռանկար է սպասուում Ռոբերտ Քոչարեանի դատավարութեանը, ԱՄՆ դատարաններն ինչպե՞ս կը վարուէին, եթէ մեղադրեալի փաստաբանները տարբեր միջնորդութիւններով փորձէին ձգձգել դատավարութիւնը: Ունա՞ք դա մեկնաբանում են որպէս մեղադրեալի կողմից փրփուրներից կառչելու ապարդիւն փորձ:

- Այդ ամէնը արդիւնք չի տայ: ԱՄՆ-ում գոյութիւն չունի դատական համակարգ, գոյութիւն ունի դատական իշխանութիւն, եւ դատաւարներն էլ իրական իշխանութիւն կրող անձինք են: Դատական պրոցեսի ժամանակ երկու կողմերն էլ՝ թէ՛ փաստաբանները, թէ՛ դատախազները, ունեն բոլոր իրաւունքները: Սակայն ԱՄՆ-ում դատաւարը, ինչպէս Հայաստանում է, այդպիսի պասիւ կեցուածք չի դրսևորում: Հնարաւոր չէ, որ երկու կողմերը բանավիճեն, եւ դատաւարը նստի ու լսի այդ ամէնը կամ ձայնը բարձրացնելով՝ փորձի հանգստացնել: Ընդամէնը կը կարգադրի դատական ոստիկաններին, դատը կը յայտարարի փակուած, երկուսի նկատմամբ էլ կը կիրառի սանկցիաներ: Հիմա քանի որ մենք չունենք դատական իշխանութիւն, ես չեմ գլանայ սակ, որ դատական իշխանութեան հոգեբանութիւն կրող դատաւար չունենք: Դատաւորն իրեն պասիւ է պահում, եւ դա լանգեցնում է նրան, որ պաշտպանական կողմը, օգտուելով այդ հանգամանքից, փորձում է ամէն ինչ: Այդտեղ օրէնքի բաց չկայ, ուղղակի դատաւարը պէտք է օրէնքի ուժը կիրառի: Իսկ դատաւարը չունի կա՛մ համապատասխան կամ ք, կա՛մ համապատասխան փորձ, կամ էլ չի պատկերացնում, թէ՛ դատարանն ինչ է: Իներցիայով այնպէս էր, որ երկար ժամանակ դատաւարը դատախազի մօտ իրեն ընկճուած էր պահում: Հիմա Հայաստանում ազատութիւն է, եւ դրանից օգտուում են Ռոբերտ Քոչարեանի փաստաբանները: Երբեմն այնպէս է ստացուում, որ փաստաբանները զբաղում են քաղաքական գործունէութեամբ չենց դատարանի դահլիճում: Նրանք հիմնական թեմայից շեղում են դատարանին, իրենք էլ են շեղում: Ես, օրինակ, հետեւելով դատավարութեանը՝ չեմ տեսնում այնտեղ իրաւաբանական վէճ: Դատախազութիւնն իրեն աւելի գուսպ է պահում: Եթէ չլինեն դատախազական ոլորտում բարեփոխումներ, ապա այդ դատավարութիւնները չի բացառում, որ ձախողուեն:

- Դուք խօսեցիք սանկցիաներ

կիրառելուց: Յիշում եմ, թէ ինչպէս Մարտի 1-ի գործով դատավարութիւնների ժամանակ, յատկապէս հանրայայտ ծօթի գործով՝ դատավարութեան փաստաբաններն ընտրել են սխալ մարտավարութիւն: Իրենց միակ մարտավարութիւնն առաջին հերթին Քոչարեանի հետ աշխատելն է, բացատրելը, որ միակ ձեւը դատավարութեանը նպաստելն է: Այսինքն՝ նա պէտք է օգնի եւ՛ դատարանին, եւ՛ իրաւապահ մարմիններին, եւ՛ փաստաբաններին, որ ամէն ինչ բացայայտուի՝ անկախ այն բանից, որ այդ ամէնն իր դէմ է լինելու: Եթէ ոչ, ապա չպէտք է խոչընդոտի դատաքննութեանը: Ակնյայտ է, որ չենց դատարանում էլ Ռոբերտ Քոչարեանը խոչընդոտում է դատաքննութեանը: Բնականաբար, դա ինքը չի անում, բայց այնտեղ դատավարութիւն չի ընթանում: Երբ Քոչար-

մի ժամանակ եւ՛ պասիւ է, եւ՛ ակտիւ: Պասիւ է այնքանով, որ ապահովում է կողմերի ազատութիւնները, ակտիւ է այնքանով, որ թոյլ չի տալիս, որ որեւէ մէկը գերազանցի լիազօրութիւնները, շեղուի դատական վարոյթից եւ դատն այլ ուղղութեամբ տանի: Եւ ընդհանրապէս չեն կարող այդքան շատ քաղաքական յայտարարութիւններ հնչել դատարանում: Ռոբերտ Քոչարեանի փաստաբանները յայտարարում են, որ նրա նկատմամբ քաղաքական հետապնդում է իրականացվում:

- Իսկ, ըստ Ձեզ, նրանք կարողանո՞ւն են հիմնաւորել, որ քաղաքական հետապնդում է իրականացվում իրենց պաշտպանեալի նկատմամբ:

- Ես կրկնում եմ՝ Ռոբերտ Քոչարեանի փաստաբաններն ընտրել են սխալ մարտավարութիւն: Իրենց միակ մարտավարութիւնն առաջին հերթին Քոչարեանի հետ աշխատելն է, բացատրելը, որ միակ ձեւը դատավարութեանը նպաստելն է: Այսինքն՝ նա պէտք է օգնի եւ՛ դատարանին, եւ՛ իրաւապահ մարմիններին, եւ՛ փաստաբաններին, որ ամէն ինչ բացայայտուի՝ անկախ այն բանից, որ այդ ամէնն իր դէմ է լինելու: Եթէ ոչ, ապա չպէտք է խոչընդոտի դատաքննութեանը: Ակնյայտ է, որ չենց դատարանում էլ Ռոբերտ Քոչարեանը խոչընդոտում է դատաքննութեանը: Բնականաբար, դա ինքը չի անում, բայց այնտեղ դատավարութիւն չի ընթանում: Երբ Քոչար-

եանի եւ Մարգարեանի իշխանութիւնն էր, ինչ-որ տեղ արդարացուած էր դատաւարների՝ քաղաքականացուած լինելը, քանի որ չկար արդարադատութիւն:

- Ձե՞ որ Մարտի 1-ի ողբերգութիւնը հենց քաղաքական գործընթացների հետեւանք էր:

- Բայց դա չի նշանակում, որ եթէ Մարտի 1-ը քաղաքական գործընթացների հետեւանք է, ապա պէտք է քաղաքականացնել դատավարութիւնը: Երբ ժամանակին երկու Գերմանիաները միաւորուեցին, կոմունիստական կուսակցութեան ուժի մի բոլոր ներկայացուցիչներին անցկացրին դատական համակարգով: Այնպէս չէ, որ բոլորին պատժեցին: Ես որքան գիտեմ՝ որեւէ մէկը չազատագրվուեց: Բայց այդ մարդկանց նկատմամբ կիրառուեցին սանկցիաներ: Օրինակ՝ այն մարդիկ, որոնք երկար տարիներ զբաղուել են կոռուպցիայով, կառուակերութեամբ, ինչո՞ւ պէտք է տեղ ունենան նոր համակարգում: Այդ մարդիկ չեն կարող այլեւս պաշտօններ զբաղեցնել, պէտք է գան նորերը:

Տեսէ՞ք՝ հիմա ընթանում է Ռոբերտ Քոչարեանի դատավարութիւնը, եւ ողջ հասարակութեան ուշադրութիւնը սեւեռուած է այն բանի վրայ, թէ՛ կը փոխուի՞ արդեօք նրա խափանման միջոցը: Բայց չէ՞ որ այդ դատավարութեան «կորիզը»՝ Քոչարեանի խափանման միջոցը չէ, այլ նրա արարքներին իրական գնահատական տալը:

Շար.ը էջ 7

Heart Beat

2020

New Year

Celebrate NYE 2020
At Newly Remodeled
AEBU Center
1060 North Allen Ave.
Pasadena Ca 91104

Authentic Appetizers & Dinner By
Raffi's Catering

Midnight Surprises!

Tickets : \$125
For Reservations call :
Vasken @ 818 2887188
Karine @ 818 3240574
djvasken@yahoo.com

Doors open 8:00 pm.

Ուժը Կը Խոնարհի՞ Արդեօք Օրէնքին Առջեւ

ՄԵԹՐ ՊԱՐԳԵՒ ԴԱԽԹԵԱՆ

Տանըլտ Թրամփի ոտնձգութիւնները օրէնքին վրայէն ցատկելու եւ անոր շուրջ դառնալու՝ ունին բազմաթիւ օրինակներ իր նախագահ դառնալէն առաջ եւ ետք: Անոր հմուտ եւ վարպետորդի առեւտրականի (businessman) գործարքները, յաճախ շրջանցելով կանոններ եւ օրէնքներ, յաջողութեամբ պսակուած են եւ զինք հասցուցած Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու նախագահութեան բարձր պաշտօնին: Ամերիկա իր առաջին սեւամորթ նախագահը՝ Պարաք Օպաման ընտրելէն ետք, Տանըլտ Թրամփի աչքէն չվրիպեցաւ ամերիկացի ճերմակամորթներու (rednecks) գայրոյթը, եւ գտաւ գալն շահագործելու կամ օգտագործելու առիթը նախագահ դառնալու: Հիւրըրի Քլինթընի ալ փառասէր ու անհաճելի նկատուող նկարագիրը ժողովրդային կարգ մը խաւերու կողմէ պատճառ դարձաւ նաեւ, որ Տանըլտ Թրամփ յաջողի այդ մարդոց դժգոհութիւնը իր օգտին լծելով՝ դառնալ նախագահ:

Որպէս նախագահ ինքզինք «բուրվառող» մարդոցմով շրջապատելով եւ երեք տարուան մէջ երեք հազար սուտ խօսելով՝ Տանըլտ Թրամփ հասած կը թուի վայրէջքի մը առջեւ, որ, ժողովր-

դային խօսքով ըսուած, իր «վերջը պիտի բերէ»: Զինք այդ վայրէջքին առջեւ դնող դերակատարներէն երեքը Ամերիկա գաղթած մանուկներ էին, որոնք բարձր ուսումնալով՝ հասած են բարձր պաշտօններու եւ իրենց դիրքերէն կը հարուածեն Տանըլտ Թրամփի դիրքը, որուն նենգամիտ, գեղծարար ու անհանդուրժելի քաղաքականութիւնը գաղթականներու նկատմամբ՝ աննախընթաց եղաւ իր նախագահութեան շրջանին: Ուրբանիոյ նախկին դեսպան Մերի Եովանովիչ, Սպիտակ Տան ուսանական հարցերու նախկին խորհրդատու Տոքթ. Հիլ եւ ԱՄՆ-ի Ազգային Ապահովութեան Խորհուրդի խորհրդատու գնդապետ Վինտըն, երեքը Ամերիկա գաղթած ընտանիքներու գաւակներ, «պապէն աւելի պապական» ամերիկացիի մը հայրենասիրութեամբ եւ պատրաստակամութեամբ, Գոնկորէսին առջեւ իրենց վկայութիւնները տալով՝ նախընտրեցին հաւատարիմ մնալ Ամերիկայի եւ ճշմարտութեան, քան թէ Թրամփի եւ անոր գեղծարարութեան: Թէ որքան զինք ընտրող պահպանողականները, որոնք գաղթականներու աւելցող թիւին մէջ կը տեսնեն կորուստը «իրենց» Ամերիկային, պատրաստ կ'ըլլան դուրս գալ կուրօրէն Թրամփը պաշտպանելու ճերմակամորթային իրենց հոգեբա-

նութենէն, պատասխանը պէտք է գտնել անոնց անկողմնակալ արդարամտութեան մէջ, որ զիրենք պիտի մղէ կուսակցական շապի կը հանելով՝ հազնիլ ամերիկացիի շապիկը եւ իր ուժը ծառայեցնէ՝ խոնարհելու օրէնքին առջեւ:

Արեւմուտքը յաճախ կը յոխորտայ, թէ որեւէ մէկը օրէնքէն վեր չի կրնար ըլլալ եւ թէ օրէնքին առջեւ ամէն մարդ հաւասար է: Եթէ իսկապէս այդպէս է, Ամերիկան փորձաքարի առջեւ կանգնած է, եւ աշխարհի ամէնէն զօրաւոր կոչուող անձը՝ նախագահ Թրամփ, պէտք է իր ուժը գործածելով՝ անգամ մը եւս օրէնքը շրջանցէ ու անոր վրայէն ցատկէ: Միջին Արեւելքէն անցած անձի մը համար կասկածելի է տեսնել զօրաւորին խոնարհիլը օրէնքին առջեւ: Սակայն Ամերիկայի պէս երկրի մը մէջ, որուն նախահայրերը, մերժելով հին աշխարհի անօրէնութիւնները, կերտեցին օրինակելի նոր աշխարհ մը՝ ժողովրդավարութեան լաւագոյն օրէնքներով օժտուած, եւ որոնք ժամանակի պահանջներուն անսալով՝ վերջ դրին ստրկութեան ու դարձան պաշտպան մարդկային հաւասարութեան, պէտք է, որ ուժը խոնարհի օրէնքին առջեւ:

Թրամփի իշխանութիւնը, կասկածի տակ դնելով Ամերիկա գաղթողներու հաւատարմութիւնը, ժամանակի սլաքը կ'ուզէ ետ տանիլ: Նախագահ Օպամայի ամերի-

կածին ըլլալը կասկածի տակ դնող այս նախագահն ու իր հետեւորդները (entourage) այժմ կասկածի տակ կը դնեն Գոնկորէսին առջեւ վկայութիւն տուող ոչ-ամերիկացիներ Եովանովիչի, Տոքթ. Հիլի եւ գնդապետ Վինտընի հաւատարմութիւնը Ամերիկայի հանդէպ: Ամերիկան եղած է գաղթականներով կազմուած երկիր, եւ որեւէ գաղթականի ոչ-ամերիկացի ըլլալը նիւթ դարձնող Ամերիկայի պահպանողականները վախի ետեւէն քալող յետադիմականներ են (reactionaries), որոնք ամերիկեան իսկական բարքերու դէմ կը գործեն: Շատ խօսուած է, որ արդարութիւնը ուժին կ'ենթարկուի հոն, ուր կան միապետական իշխանութիւններ կամ բռնապետութիւններ: Սա հին եւ ծեր աշխարհին բնութեւն է (phenomenon): Նոր աշխարհը՝ Ամերիկան, պարտի օրինակ դառնալ մարդկութեան՝ իր ամենագոր նախագահը ենթարկելով օրէնքին, որպէսզի այն երկիրը, որ «of the people, by the people, for the people» դաւանանքով կ'ապրի ու կը շնչէ, չկորսնցնէ իր օրէնքներով հարստացած կարգավիճակը եւ չունենայ «թագաւոր» մը, որ ամէն ինչ իրեն ենթարկելու եւ ծառայեցնելուին քնասիրութեամբ կ'իշխէ:

Յաջորդ ամիսները ցոյց պիտի տան, որ Ամերիկայի մէջ արդեօք կը խոնարհի՞ ուժը օրէնքին առջեւ, թէ՞ կարգ մը շահատէրեր այդ ուժով օրէնքը կը խորտակեն:

Յոյց Ենք Տալու Կոնկրետ Անձանց Շրջանակը

Շարունակուած էջ 6-էն

- Ռոբերտ Քոչարեանն իր պաշտպանական խմբում ներգրաւել է նաեւ ֆրանսահայ փաստաբանի, որը դիմել է նաեւ Ֆրանսայի իշխանութիւններին, նամակ է ստացել Ֆրանսայի նախագահ Էմանուել Մակրոնից առայն, որ նա ուշիուշով հետեւում է Քոչարեանի դատավարութեանը:

- Այսինքն՝ փաստաբանը միաժամանակ գբաղուած է երկու գործունէութեամբ. մէկը իբր փաստաբանական գործունէութիւնն է, որը եւ դատարանում չեմ տեսնում, երկրորդը՝ գբաղում է քաղաքական գործունէութեամբ: Ի՞նչ է նշանակում Ֆրանսայի իշխանութիւններին դիմելը, որ գան այնտեղից, կարգուկանոն հաստատեն մեր երկրում: Ի՞նչ է նշանակում, որ օտարերկրեայ փաստաբաններն առանց համապատասխան լիցենզիայի կարող են մեր երկրում փաստաբանական գործունէութիւն ծաւալել: Ի՞նչ արքունի է: Եթէ

որեւէ մէկը Հայաստանում արտոնագրուած չէ որպէս փաստաբան, իրաւունք չունի գբաղուելու փաստաբանական գործունէութեամբ: Ինձ թւում է, որ այդ ամէնը քաղաքական նպատակներ է հետապնդում եւ ճնշման ձեւ է: Ի՞նչ են ուզում ասել դրանով՝ Հայաստանում դատական համակարգ չկայ, դրսից կը գանք, կը ճնշենք, կը փոխենք այն:

- Դուք մեր նախորդ հարցազրոյցում անդրադարձաք այն փաստին, որ Ռոբերտ Քոչարեանը 1998թ. անօրինակ անուրիներով եւ խախտումներով է դարձել ԳՊԱ-ի ղեկավար: Չէ՞ որ նրան Սահմանադրական դատարանն էր տեղեկանք տրամադրել, որ ԳՊ քաղաքացի է:

- Սահմանադրական դատարանը չէր տրամադրել այդ տեղեկանքը, տուել էր Ալեհնա Ղազարեանը, որը ներքին գործերի վիզաների վարչութեան պետն էր: Մենք պէտք է կարողանանք փաստերի հիման վրայ ապացուցել առաջի-

կայում, որ Քոչարեանը չի եղել ՀՀ նախագահ, Կարէն Դեմիրճեանն է եղել ընտրուած ՀՀ նախագահ, ուղղակի չեն թողել, որ նա պաշտօնավարի: Մենք կոնկրետ մեղադրանքներ ենք առաջադրելու շատ մարդկանց, որոնք անօրինական գործողութիւններ են կատարել, եւ այդ շարքում Ռոբերտ Քոչարեանը հաւանաբար չի լինի առաջինը:

- Իսկ այդ դէպքում Ձեզ չե՞մ մեղադրի, որ Դուք ամերիկահայ փաստաբան էք եւ միջամտում էք Գայաստանի ներքին գործերին:

- Ես ամերիկահայ փաստաբան չեմ, ես իրաւապաշտպան եմ եւ դեկլարում եմ իրաւապաշտպան կազմակերպութիւն: Ես իմ քաղաքացիական նախաձեռնութիւնը չեմ կապելու այդ իրաւապաշտպան կազմակերպութեան հետ: Ես ՀՀ քաղաքացի եմ, պահպանել եմ իմ քաղաքացիութիւնը: Ես աշխատելու եմ փաստաթղթեր տրամադրել եւ ցոյց տալ այն կոնկրետ անձանց շրջանակը, որը Ռոբերտ Քոչարեանին ՀՀ նախագահ կարգելու հարցում իրաւական աջակցութիւն է ցուցա-

բերել: Այսօր Հայաստանն ունի լեզիտիմ իշխանութիւն, եւ համոզուած եմ, որ ապագայում էլ կը ծնի լեզիտիմ իշխանութիւն, այդ ընթացքը չպէտք է խոչընդոտ ունենայ: Այն մարդիկ, որոնք մասնակցել են անօրինակ անուրիներին, պէտք է հեռացուեն քաղաքականութիւնից եւ շարունակեն ապրել որպէս ՀՀ քաղաքացիներ: Եթէ նրանք անցել են յարձակման, ապա նպատակ ունեն վերադարձնել անցեալը, անցեալի բարքերը՝ կողակցիտն սխեմաները, կաշառակերութիւնը:

Ռոբերտ Քոչարեանի, միւսների դատավարութիւնը մեզ բացառիկ հնարաւորութիւն է ընձեռում կայացնելու դատական իշխանութիւնը: Իսկ դատական իշխանութիւնները կայանում են այն դէպքում, երբ իրականացում է արդարադատութիւն: Իւրաքանչիւր օրինական դատավարութիւն ամբողջում է այդ գործընթացը: Այսօր մենք գրկուած ենք դրանից: Կարող եմ նոյնիսկ ասել, որ սովետական դատարաններն աւելի լաւ էին աշխատում:

MARONIAN
INSURANCE SERVICES

Since 1975, we have proudly served your health and life insurance needs.

HEALTH INSURANCE & MEDICARE (age 65 and over)

Open Enrollment 2020
Starting Oct. 15, 2019

ԱՌՈՂՋԱՊԱՆՍՏԱՎԱՆ ԱՊԱՆՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
եւ MEDICARE (65 Տարեկան եւ Վեր)
15 Օգոստոս 2019-էն սկսեալ

Մենք ձեզի կ'օգնենք. Խորհրդակցեցէք մեր գործակալներէն մէկուն հետ այսօր՝

We will help you! Consult with one of our Agents today!

(818) 500 9585

805 E. Broadway, Glendale, CA 91205
sbmaronian@gmail.com
CA INSURANCE LICENSE # 0C99815

MaronianInsurance.com

Հենրիկ Անասեան եւ Իր «Տուտուկի Համանուագ»ը Պոսթոնի Մէջ

Հայաստանի եւ սփիւռքի գեղարուեստասէր շրջանակներուն հանրածանօթ է տաղանդաւոր երաժիշտ, խմբավար եւ գրող Հենրիկ Անասեանի անունը: Զինք եւ իր ազնուափայլ կողակիցին երգչուհի Մարիէթթա Անասեանին, անձամբ ծանօթութիւն հաստատած ենք քանի մը տասնեակ տարիներ առաջ: Յատկապէս Լոս Անճելոսի մէջ իր հիմնած «Սիփան» երգչախումբի բարձրորակ համեմատուն ներկայ գտնուելու բարեբաստիկ առիթներով:

Առանձին յիշատակութեան արժանի են նաեւ որպէս շնորհալի գրող եւ արձակագիր իր հրատարակած «Այս եմ ես...» եօթ հատորներէ բաղկացած գրական հատորները, որոնք գեղեցկօրէն կ'արտացոլեն յուշեր իր եւ իր ընկերներուն եւ բարեկամներու մասին: Հենրիկ Անասեան հեղինակ է նաեւ բազմաթիւ գրական եւ երաժշտական ստեղծագործութիւններու, ինչպէս նաեւ հայ մամուլին մէջ լոյս տեսած քսանեակ մը շահեկան աշխատակցութիւններու:

Մասնաւոր Հենրիկ Անասեանի կոթողային ստեղծագործութիւնն է Մեծ Եղեռնի 100-ամեակին գուգադիպող իր «Տուտուկի Համանուագը», (գոնչերթօ): Արդարեւ այս եզակի յորինումը առաջին անգամ նուագուեցաւ Վենեզուելայի մայրաքաղաք Գարապասի մէջ, ընկերակցութեամբ քաղաքի սիմֆոնիք նուագախումբին: Հետզհետէ համաշխարհային ճանաչում վայելող այս ինքնուրոյն ստեղծագործութիւնը ներկայացուցաւ նաեւ Լոս Անճելոսի մէջ եւ ապա Մոսկուա, Սարաթով, Սէն Փեթերսպուրկ, Ռումանիա, Հայաստան եւ այլուր:

Նոյեմբերի 17ին, 2019, Հենրիկ Անասեանի «Տուտուկի Համանուագը» բացառիկ յաջողութեամբ ներկայացուցաւ նաեւ Պոսթոնի «Շարօն» համայնքի սենեկային նուագախումբի ընկերակցութեամբ: «Կախարդական ուղեւորութիւն Վիեննայէն Երեւան» մակագրութիւնը կրող սոյն համերգի խմբավար եւ երաժշտական տնօրէնն էր Մայքլ Քորնը, իսկ տուտուկի մենակատարն էր շնորհալի արուեստագէտ՝ Մհեր Մնացականեան:

Immaculate Conception Church սրահին մէջ տեղի ունեցած սոյն համերգին ներկայ էին երաժշտասէր ընտրանի հասարակութիւն մը եւ հայ գաղութի կարգ մը ներկայացուցիչներ:

Համերգի սկիզբը խմբավար

Մայքլ Քորն իր ելուցին մէջ երաժշտասէր հասարակութեան յայտնեց թէ ուրախութեամբ կ'ողջունէ «Տուտուկի Համանուագ»ի հեղինակ, անուանի երգահան՝ Հենրիկ Անասեանի եւ իր ազնուափայլ տիկնոջ՝ նոյնպէս երաժիշտ Մարիէթթայի ներկայութիւնը, արժանանալով ունկնդիրներու ծափահարութեանց:

Այնուհետեւ բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան մեծարեալը՝ Հենրիկ Անասեան: Ան շնորհակալութիւն յայտնելէ ետք ջերմ եւ հիւրընկալ վերաբերմունքին համար, հակիրճ ներածականով մը բնութագրեց քիչ ետք ներկայացուելիք իր ստեղծագործութիւնը:

Ներկայ հասարակութեան առջեւ մտերմիկ գրոցի ձեւով, Հենրիկ Անասեան գեղեցկօրէն բացատրեց լուրջ գործի մը արգասիքն եղող տուտուկի համանուագի բովանդակութեան եւ անոր շարժառիթին մասին, որ կը գուգադիպէր Հայոց Յեղասպանութեան 100 ամեակին:

Հայ երաժշտութեան պատմութեան մէջ սոյն եզակի համանուագը ունի իւրաքանչեւ նիւթ, որ իր ամբողջութեան մէջ կը համապարբակէ երեք մաս եւ իւրաքանչիւրն ունի երեք ենթաբաժանում հետեւեալ ձեւով.՝

ա. Խաղաղասէր ու շինարար հայ ժողովուրդը իր պայքենական հողերուն վրայ:

բ. Եղեռն, ջարդ, տեղահանութիւն, մռայլ օրեր:

գ. Պետականութեան վերահաստատում, վերագարթնում յանուն պայծառ ապագայի:

Սոյն ներածականէն ետք սկսաւ երաժշտութիւնը, որ ունկնդրուեցաւ մեծ բաւարարութեամբ:

Համերգի աւարտին ներկաները յոտնկալս ծափահարեցին, իրենց անխառն գոհունակութիւնը յայտնելով յորինող մասնաւոր Հենրիկ Անասեանին, նուագախումբի խմբավար Մայքլ Քորնին եւ տուտուկի մենակատար Մհեր Մնացականեանին:

Կ'իմանանք թէ Հենրիկ Անասեան ներկայիս յորինելու վրայ է նոր երգ մը, որ յառաջիկային պիտի կատարուի հանրածանօթ թեւոր՝ Եղիշէ Մանուչարեանի մեկնաբանութեամբ: Իսկ գրական ասպարէզին մէջ պատրաստուելու վրայ է «Այս եմ ես...» պատմութեան ծրագրի հատորը:

Քառաջողութիւն, յարատեւութիւն եւ նորանոր յաջողութիւններ սիրելի Հենրիկին:

Գ.Մ.

Հայ Կիլիկիա Աւետարանական Եկեղեցի «Այցելութիւն Բռնագրաւուած Դրախտը» Գիրքի Ներկայացումը

Ուրբաթ, Նոյեմբեր 22-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին, Հայ Կիլիկիա Աւետարանական Եկեղեցւոյ՝ Տէրեան սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Մարտիկ Մատենեանի հրատարակած ցեղասպանութեան մասին եռահատոր գիրքին՝ «Բռնագրաւուած Դրախտին» երրորդ եւ վերջին հատորին ներկայացումը:

Գրասէրներու կողքին ներկայ էր նաեւ Փաստօրէն քաղաքի Սուրբ Սարգիս Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ՝ Տէր Պօղոս Քհն. Փալթայեան ներկայացնելով Կիլիկեան թեմի Առաջնորդ Գերաշնորհ Տէր Մուշեղ Արք. Մարտիրոսեանին:

Հայ Կիլիկիա Աւետարանական Եկեղեցւոյ Աւագ Հովիւ՝ Վերապատուելի Սերոբ Մկրտիչեան, բարի գալուստ մաղթեց ներկայներուն եւ անդրադարձաւ Գիրքի եւ գրականութեան արժէքներուն եւ յատկապէս Յեղասպանութեան գծով տարուած աշխատանքներուն եւ

ապա հեղինակին կարճ կենսագրականը ներկայացուց, անոր հրատարակած գիրքերուն ցանկով:

Ապա Վերապատուելին հրաւիրեց հեղինակը ներկայացնելու համար իր գիրքերը, մանաւանդ վերջին հրատարակութիւնը՝ Quest For Ravished Paradise գիրքը եւ վերջինը «Բռնագրաւուած Դրախտը» եռահատոր գիրքը:

Յիշեցնենք որ եռահատոր գիրքին անգլերէն երկու հատորներն ալ մրցանակի տիրացած են Hollywood Books Festival 2016-ին եւ 2017-ին:

Առաջին հատորին համար գանձաքան քաղաքական անձնաւորութիւններ գնահատականներ ուղղած են, որոնց գլխաւորը նախկին Դաշնակցային Գերմանիոյ Նախագահ Եռաքիմ Կառլքին նամակն է, որուն մէջ նախագահը կ'ընդունի ցեղասպանութիւնը եւ Գերմանիոյ աջակցութիւնը:

Շար.ը էջ 19

Now serving Glendale, Burbank, and Pasadena

Այժմ բաց է

Helping seniors live more independently in their own homes

Օգնել տարեցներին ապրել ավելի անկախ իրենց սեփական տներում

Pacific PACE
Program of All-Inclusive Care for the Elderly

Call to learn more
Ավելի իմանալու համար զանգահարեք
(800) 851-0966 | TTY (800) 735-2922 | pacificpace.org

Massis Weekly

Volume 39, No. 44

Saturday, December 7, 2019

PM Pashinyan Inspects Armenian Military Frontline Positions in Karabakh

STEPANAKERT — Prime Minister Nikol Pashinyan inspected frontline troops and discussed the conduct of a forthcoming presidential election in Nagorno-Karabakh during a weekend visit to the Armenian-populated territory.

Nikol Pashinyan and Karabakh President Bako Sahakyan were briefed on the current situation on the front-line, as well as on engineering and technical activities carried out recently at the frontier positions. The Prime Minister and NKR President got acquainted with the servicemen's living conditions and talked to the soldiers.

The head of the Armenian government attached importance to the continued development of the armed forces, military industry, noting that the army should become the locomotive of economic development.

The Prime Minister stressed the

importance of introducing a new food supply system in the armed forces and noted that it could become a catalyst for agriculture, as agricultural products will be purchased directly from farmers.

During the meeting with servicemen, Nikol Pashinyan touched upon the purpose of visiting the border posts, development of the armed forces, interpersonal relations among servicemen and other issues.

Meeting with Sahakyan and Presidential Candidates

Pashinyan and Sahakyan, the Karabakh president, met in Stepanakert after jointly touring Karabakh Armenian army positions along the "line of contact" with Azerbaijan.

The election due in March or

Continued on page 2

Report: Turkey Planned Military Action Against Armenia

STOCKHOLM—Turkey planned a military operation against Armenia code-named ALTAY, according to a secret memo that reported missing pages from classified documents which detailed action plan.

The internal memo, submitted to the General Staff and a copy of which was obtained by Nordic Monitor, stated that the plan was still valid, the Swedish news website said in an article.

According to the memo, dated May 23, 2016 and presented to the General Staff by the Directorate of Operations, some of the pages that included air strike operations against

Armenia called OGUZTÜRK Hava Harekât Planı (OGUZTÜRK Air Operation Plan) had gone missing. The discovery was made during a review of the plans at the Controlled Documents Bureau by the 4th Main Jet Base Command at Ankara's Akinci Air Base. A legal investigation was launched into the incident.

According to the short memo drawn up by the inspectors to brief the General Staff, the secret plan was finalized on July 13, 2001. It was prepared by the 2nd Tactical Air Force

Continued on page 3

\$9,856,100 Raised During Armenia Fund's 22nd Annual Telethon

YEREVAN/LOS ANGELES — Donations totaling \$9,856,100 have been raised and promised during Armenia Fund's 22th annual telethon, held on Thursday November 28 under the slogan "To My Beloved Armenia: Life-giving Water and Sun for Communities".

The Telethon lasted 12 hours: the first 4 hours were held in Yerevan, and the remaining 8 hours were broadcast from Los Angeles. The funds raised will be used for implementing drinking water supply and solar energy projects in Artsakh and in three provinces of Armenia – Lori, Shirak and Tavush. Overall, more than 100 communities will become

program beneficiaries and will be provided with daily water supply, free heating and energy.

During the telethon, Prime Minister Nikol Pashinyan challenged world-renowned musician Serj Tankian, American-Armenian TV star Kim Kardashian and Reddit social network co-founder Alexis Ohanian to make the transfers continuous, calling on them to donate to Hayastan All Armenian Fund.

The Prime Minister called on the three prominent Armenians to make monthly donations to the Fund and pass the challenge on to others.

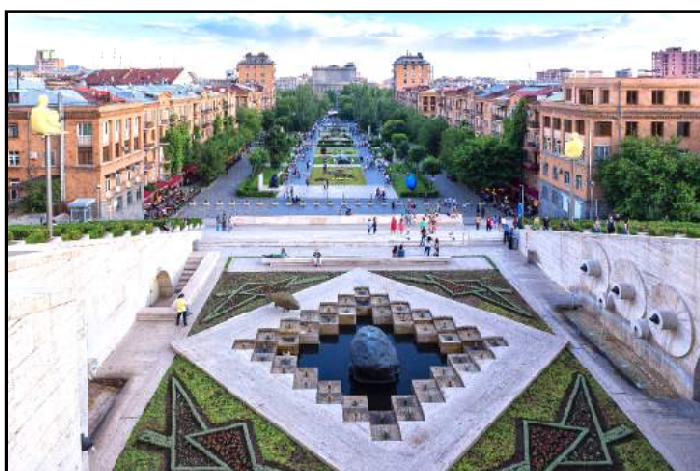
Continued on page 4

Forbes Lists Yerevan Among 10 Underrated Destinations to Visit in 2020

NEW YORK - Forbes magazine has listed Yerevan, the capital of Armenia, among its 10 underrated, off-the-beaten-path destinations to visit in 2020.

"That's not to say these destinations aren't known among in-the-know travelers and frequent fliers: they simply deserve much more credit than they get," the magazine explains. "From charming, cosmopolitan cities to historic gems and untapped beaches, here are 10 underrated places you should visit in 2020 – plus, where to stay and what to see."

The list also features Colonia del Sacramento (Uruguay), Con Dao (Vietnam), Lagos (Nigeria), Monduliri (Cambodia), Rotterdam (The Nether-

lands), Santiago (Chile), and others.

"Known as the world's "oldest Christian country," Armenia is one of the most fascinating places you can visit, what with its grand temple ruins and UNESCO-recognized Christian monasteries," the author says.

"The capital, Yerevan, is one of the longest continually-inhabited cities

Continued on page 2

Former Yerevan Police Chief Killed in Russia Explosion

MOSCOW — Former head of the Yerevan Police Department, Major-General Ashot Karapetyan has died in the wake of an explosion in Russia on Thursday.

The explosion ripped through a private brewery in the southern Russian town of Pyatigorsk in Stavropol region at around 7am, killing Karapetyan and his uncle, TASS reported, citing the Russian Emergencies Ministry.

The blast was followed by a fire, the ministry said in a statement.

49-year-old Karapetyan has worked in the police system since the 1990s, and served as the head of Yerevan city police department during the March 1, 2008, events. One year after the bloody post-election events, he was awarded the Medal for Excellent Public Order.

The Special Investigation Ser-

vice informed that Karapetyan had the status of a witness in the March 1 criminal case. Seda Safaryan, a victim's representative in the March 1 case, told Azatutyun radio that the deceased had participated in post-election events.

Arrest Warrant Sought For Armenia's Former Prosecutor General Gevorg Kostanyan

YEREVAN — Law-enforcement authorities requested on Thursday an arrest warrant for Armenia's former Prosecutor-General Gevorg Kostanyan three days after indicting him in connection with the 2008 post-election violence in Yerevan.

The Special Investigative Service (SIS) has still not specified what exactly Kostanyan is accused of. It only said on Monday that he was given 48 hours to return to Armenia and appear before SIS investigators.

Kostanyan, who now lives in Moscow, failed to meet that deadline, leading the SIS to put him on its most-wanted list. The law-enforcement agency said it also asked a Yerevan court to issue an arrest warrant for the man who served as the country's chief prosecutor from 2013-2016.

Kostanyan deplored the "artificial" hastiness of his indictment when he spoke to RFE/RL's Armenian service by phone on Monday. He said he has repeatedly assured the investigators that he will return to Armenia after the end of the winter exam session at Russia's state prosecutor academy where he works as a lecturer.

"I have reason to think that if I come to the country now I will at least not be allowed to leave it," he said.

The SIS signaled its intention to prosecute Kostanyan in September when it charged a former chief of the Armenian police with helping the former authorities cover up a crackdown on opposition supporters who demonstrated in Yerevan in the wake of a

disputed presidential election held in February 2008.

The SIS claimed that later in 2008 Kostanyan and another aide to the newly elected Armenian President Serzh Sarkisian ordered senior police officers to destroy evidence of the "overthrow of the constitutional order" by Sarkisian's predecessor Robert Kocharian.

Kocharian is currently under arrest, standing trial, along with three other former officials, on coup charges.

It remains to be seen whether Russian authorities will agree to extradite Kostanyan to Armenia. Over the past year they have refused to hand over several other former Armenian officials prosecuted by the current authorities. Two of them are also facing criminal charges stemming from the 2008 violence.

Forbes Lists Yerevan Among 10 Underrated Destinations

Continued from page 1

on earth, and is known for its majestic views of Mt. Ararat—Armenia's national symbol—as well as its ararat brandy and wine. Yerevan's been dubbed the "pink city" for the rose-hued volcanic tufa rock that forms much of its architecture," the article

reads.

The author suggests taking a page from the Kardashians' playbook and stay at the Marriott Yerevan hotel and dine at renowned Dolmama Restaurant, which "has played host to notables including Hillary Clinton, The Prince of Wales and Gérard Depardieu".

Abu Dhabi Future Energy and Armenian National Interests Fund Sign Renewable Energy Development Agreement

ABU DHABI — Abu Dhabi Future Energy Company, also known as Masdar, signed a "joint development agreement" with the Armenian National Interests Fund (ANIF) in the capital of the United Arab Emirates (UAE) at the weekend. Armenian President Armen Sarkissian and UAE's Energy Minister Suhail Al Mazrouei attended the signing ceremony.

In a joint statement, Masdar and ANIF said the deal envisages the launch of solar energy projects in Armenia with a total capacity of 400 megawatts, which would nearly match the design capacity of the Metsamor nuclear plant generating more than one-third of Armenia's electricity. They said this will require between \$300 million and \$320 million in investments, the bulk of which will presumably be made by Masdar.

"The first project planned under the [Joint Development Agreement] is a 200-megawatt utility-scale solar photovoltaic (PV) plant in the west of Armenia," added the statement. It gave no dates for the start of its construction.

The statement quoted Masdar's chief executive, Mohamed Jameel Al Ramahi, as noting Armenia's "considerable untapped potential for both solar and wind power."

"Armenia is a fast-growing economy with an increasingly open and supportive environment for inward investment," said Al Ramahi. "That is an important reason why we

have been able to move forward in our partnership with ANIF so swiftly."

"I am happy to report that we have sent a highly competitive written proposal to the government of Armenia which outlines the details of the 400-megawatt of solar PV that we are jointly proposing," David Papazian, the head of ANIF, said for his part.

Papazian, who runs a state agency tasked with attracting foreign investment in Armenia, did not say whether the deal commits the government to co-financing the projects.

Masdar has already invested at least \$8.5 billion in renewable energy projects in the UAE and abroad. Al Ramahi told Reuters news agency early this year that the state-owned company plans to double its renewables energy capacity in five years with new projects in Asia and the Americas.

The first Armenian solar power plant with a 0.5-megawatt capacity went on stream in September 2017. Six more such facilities were connected to the national power grid by November 2018. Armenian private firms began building several more solar plants in the following months. One of them was inaugurated near the central town of Hrazdan on November 13.

A much larger, 55-megawatt plant is due to be built by a Spanish renewable energy firm in northeastern Gegharkunik province by the end of 2020. The \$50 million project is mostly financed from a World Bank grant allocated to Armenia in 2015.

PM Pashinyan Inspects Armenian Military

Continued from page 1

early April was a key theme of their conversation. According to Pashinyan's office, they discussed ways of organizing it in a "free and transparent" manner.

The two men went on to hold a separate meeting with three of the main presidential candidates: Karabakh parliament speaker Ashot Ghulyan, the unrecognized republic's current foreign minister, Masis Mayilyan, and Arayik Harutiunyan, a former prime minister.

Another candidate, retired General Vitaly Balasanyan, was conspicuously absent from the meeting. Balasanyan served as Sahakyan's top security aide until he was sacked in June after strongly criticizing Pashinyan. He stepped up his verbal

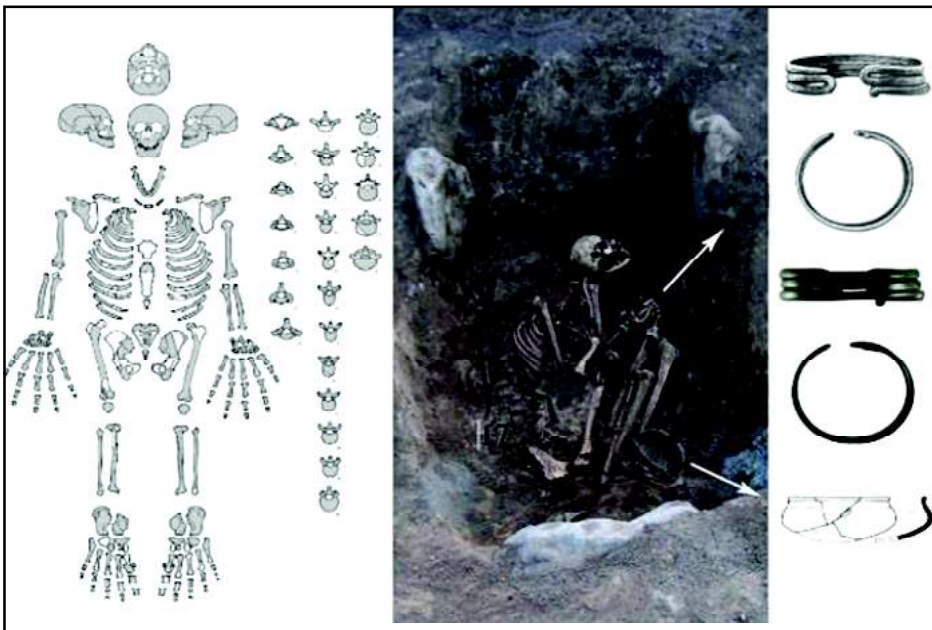
attacks on the Armenian prime minister in the following months, prompting angry responses from the latter's political allies.

The current Karabakh president has been in power since 2007. Neither he nor Pashinyan has endorsed any of the presidential hopefuls so far.

An Armenian government statement said Pashinyan stressed the importance of ensuring that the presidential ballot, which is expected to be the most competitive and unpredictable in Karabakh's history, is free and fair. He said his government will do everything to contribute to its proper conduct.

Pashinyan also briefed the three candidates on Armenian-Azerbaijani peace talks and his administration's efforts to strengthen the Armenian military.

Remains of Amazon-like Female Warrior Found in Armenian Highlands

YEREVAN (Armradio)—Archaeologists have discovered in Armenian Highlands, the grave of a woman who seemed to live as a professional warrior and was buried as an individual of rank.

In a study published by the International Journal of Osteoarchaeology, a group of Armenian researchers led by Anahit Khudaverdyan of the National Academy of Sciences of the Republic of Armenia detail their study of a skeleton from the Bover I necropolis in Lori Province.

The paper focuses on the traumas in the craniological material found at the burial site. The number of skeletal fractures (one antemortem and three perimortem) emphasizes the fact that for this Early Armenian female from Bover I interpersonal violence was an ever-present aspect of life.

Discovered in 2017, the skeleton was buried in a flexed manner with ceramic vessels and jewelry.

The study first reported by Forbes suggests that this individual belonged to the Early Armenian period of the 8th-6th century BC, and was a young female, based on morphological characteristics of the skull and pelvis, appx. 20 to 29 years old based on dental wear, stage of fusion of the cranial sutures, auricular surface morphology scoring system.

Despite the gracile skeleton, the muscular attachments were strong, indicating considerable work activity. Both upper limbs were mechanically loaded (physical stress). The pectoralis major

and deltoid muscles had been used in flexing and adducting the hand (at the shoulder) and drawing the bow via the chest (medial rotation). Several traumatic events left their signs on the bones.

In addition to her muscular frame, an iron arrowhead was discovered embedded in the woman's left knee, an injury that had healed long before her death. Khudaverdyan and colleagues think that the bow and arrow used to cause this injury were home-made weapons frequently used for war or hunting.

Three other injuries to her skeleton appear to have been caused around the time of her death, and likely contributed to it. Her left hip and right thigh bore chop marks, while her left lower leg had been stabbed.

"The sheer number of injuries emphasizes the fact that for this Early Armenian female from Bover I, interpersonal violence was an ever-present aspect of life," the archaeologists write.

Warrior graves elsewhere in the Armenian highlands present similar skeletal evidence. The archaeologists point out that at the site of Qarashamb, there are at least five male warrior burials. But this burial from Bover I is one of the few examples of a likely female warrior, in spite of the fact that women and men in this culture were known to have fought together.

The researchers believe that this kind of female warrior may have been the basis for the ancient Greek tale of the Amazons.

Aivazovsky Painting Sells for \$635,000 at Christie's

LONDON — A painting by renowned Russian-Armenia seascape artist Hovhannes (Ivan) Aivazovsky has been sold for \$635,000 (£491,000) at Christie's auction in London on the sidelines of the traditional autumn Russian Art Week sale, TASS reports.

The canvas, *Sunset over Ischia*, signed and dated 'Aivazovsky/1873', was initially estimated between £300,000-500,000.

Christie's auction of the Russian art raised a total of \$15.5 million. Canvases, samples of decorative and applied arts were on display during the auction.

"We are very pleased with the

results of the auction. The participation of experienced collectors and new clients testifies to the continuing interest in the Russian art around the world," said Alexandra Babko and Margo Hovhannisyanyan, the organizers of the Russian art auction.

The Russian Art Week is a major international art fair traditionally held in London twice a year — in May-June and November-December. Apart from Christie's, other auction houses like Sotheby's, MacDougall's and Bonhams take part in it. The Russian Art Week in June 2019 raised more than \$45 million, making one of the most successful auctions in many years.

Cafesjian Center Presents 20th Century Graphic Arts From the Armenian Diaspora

YEREVAN — The Cafesjian Center for the Arts Announces the Opening of the Exhibition, *Exiles and Dreamers: Panorama of 20th Century Graphic Arts from the Armenian Diaspora*, featuring a selection from art historian and curator Vigen Galstyan's collection. This is the 4th exhibition in the Yerevan Collectors' Choice series at the Center.

Selected from a private collection of international, twentieth century graphic arts, the show brings together close to sixty works created by forty-four Armenian artists living and working on different continents, in different countries and artistic centers. The exhibition generally traces the development of modern art throughout the last century from the perspectives of diasporan-Armenians who participated in its development. Some of these perspectives are well known in Armenia and elsewhere, while many others must be discov-

ered anew. Collectively, they allow us to explore how the creative practices of diasporan artists enhanced notions of modern Armenian art, which were being formulated in Eastern Armenian centers between the 1900s and the 1990s.

"For an institution founded by a private collector, the Cafesjian Center for the Arts has always focused on presenting art not generally accessible to a wider public. However, *Exiles and Dreamers* unveils not only a hidden treasury of graphic art, but also uncovers a constellation of Armenian artists from the Diaspora who are unknown even in local professional circles. Most of them have never been exhibited in Armenia before", stated the Acting Executive Director of CCA, Vahagn Marabyan.

The public dates for the exhibition are November 29, 2019 to March 1, 2020. The admission will be free of charge.

Turkey Planned Military Action Against Armenia

Continued from page 1

Command as part of the OGUZTÜRK air offensive plan of the Turkish Air Forces in order to complement the Turkish Armed Forces (TSK) directive code-named "ALTAY" for an offensive against Armenia.

The memo stated that the action plan was still valid and underlined that the violation would not have a negative impact on the TSK's ALTAY directive.

The missing pages included the following details: the second part of a table that showed which military companies would be placed under the command of the 2nd Air Forces Command; the last page of the military action plan in the attachment "EK-Ç," which was part of the OGUZTÜRK Air Operation Plan and showed the authorizing signatures; a three-page attachment marked "EK-U" that detailed operation

orders within the framework of the Military Action Plan Measures and Activities.

It appears that the ALTAY plan was a general action plan drawn up by the TSK and that each force command had its own part under the directive.

The memo does not mention details of either the ALTAY directive, which appears to have been a general military plan for Armenia, or its air force part, OGUZTÜRK. It did not say how those pages from the secret plans went missing.

This report sent shockwaves internationally, with Greek media calling the revelation "sensational". Some Greek news media are even going so far as saying that "This revelation, along with other information, has prompted circles in Athens to worry that Armenia will be Turkey's next target" after Syria.

Armenian Physicists Participate In Breaking The Limits: Discovery Of The Highest-Energy Photons From A Gamma-Ray Burst

Gamma-ray bursts (GRBs) are the most violent explosions in the Universe, suddenly appearing in the sky, about once per day. They are thought to result from the collapse of massive stars or the merging of neutron stars in distant galaxies. The first GRB detected by the MAGIC telescopes, known as GRB 190114C, reveals for the first time the highest-energy photons measured from these objects. This ground-breaking achievement by MAGIC provides critical new insight for understanding the physical processes at work in GRBs, which are still mysterious. On January 14th, 2019, a GRB was discovered independently by two space satellites: the Neil Gehrels Swift Observatory and the Fermi Gamma-ray Space Telescope. The event was named GRB 190114C, and within 22 seconds, its coordinates in the sky were distributed as an electronic alert to astronomers worldwide, including the MAGIC Collaboration, which operates two 17m diameter Cherenkov telescopes located in La Palma, Spain. An automatic system processes in real time the GRB alerts from satellite instruments and makes the MAGIC telescopes point rapidly to the sky position of the GRB in just 50 seconds after the beginning of the GRB.

The analysis of the resulting data for the first tens of seconds reveals emission of photons in the afterglow reaching teraelectronvolt (TeV) energies, that is, a million million (10¹²) times more energetic than visible light, and still a million times more energetic than the gamma rays through which GRBs are detected in satellite detectors. During this time, the emission of TeV photons from GRB 190114C was 100 times more intense than the brightest known steady source at TeV energies, the Crab Nebula. In this way, GRB 190114C became the record setter as the brightest known source of TeV photons. An extensive campaign of multi-wavelength (MWL) follow-up observations of GRB 190114C ensued by over two dozen observatories and instruments, providing a full observational picture of this GRB from the radio band to TeV energies. In particular, optical observations made a measurement of the distance to GRB 190114C. It was found that this GRB is located in a galaxy from which it took 4.5 billion years for the light to reach the Earth.

“After more than 50 years since GRBs were first discovered, many of their fundamental aspects still remain mysterious”, says Razmik Mirzoyan, the Spokesperson of the MAGIC Collaboration. “The discovery of gamma-ray emission from GRB 190114C in the new, TeV window of the electromagnetic spectrum shows that the GRB explosions are even more powerful than thought before. The wealth of new data on GRB 190114C acquired by MAGIC offer important clues to unravel some of the mysteries concerning the physical processes at work in GRBs”. Two papers in the Nature issue of 21 November describe the detection of the gamma rays up to TeV energies with MAGIC and the indication that inverse Compton scattering is the responsible process at work.

A third paper in the same issue describes the detection of another gamma ray burst with energies above 100 GeV (but below 1 TeV) from GRB 180720B, using the High Energy Stereoscopic System (H.E.S.S.) array of telescopes in Namibia. Although these photons were lower in energy and fewer in number than those observed from GRB 190114C, they were detected from deep in the afterglow phase.

Armenian physicists from the A Alikhanian National Lab participated in both the MAGIC and the H.E.S.S. collaborations. Initially, the technique of arrays of Imaging Atmospheric Cherenkov Telescopes (IACTs) had been pioneered at Mt. Aragats in the 1980s. A setup was planned around a large cosmic ray array, named ANI. However, due to the collapse of the Soviet Union, construction of the array stopped and two leading physicists, Felix Aharonyan and Razmik Mirzoyan, moved from the Yerevan Physics Institute to Germany. With colleagues from the Max Planck Institutes in Munich and Heidelberg,

Armenian physicists launched the first system of European ACTs on La Palma, Canary Islands (HÅGRÅ). The IACT technique, and the Armenian design, proved to be very successful and later larger telescopes were commissioned on La Palma (MAGIC) and in Namibia (H.E.S.S.). Sophisticated methods of gamma image selection based on machine learning algorithms were developed at YerPhi by Ashot Chilingarian and for the first time applied to IACT data analysis.

Society for Armenian Studies Holds Annual Membership Meeting in New Orleans

NEW ORLEANS -- The Society for Armenian Studies (SAS) held its 45th annual member meeting and sponsored panels at the 53rd Annual Conference of the Middle East Studies Association (MESA) in New Orleans, LA. On the afternoon of Thursday, November 14, the first day of the broader MESA meeting, SAS President Bedross Der Matossian welcomed members of the SAS, updating them on the past year’s activities of the Society. These include concluding an agreement with Brill Publishers for future publications of the Journal for the Society of Armenian Studies (JSAS) and new Research and Travel Grants for Graduate Students.

Der Matossian was pleased to announce that membership in SAS has increased 35% in the past two years, with a substantial number of new graduate student members. Earlier that morning, the SAS Executive Council, including newly elected members Tamar Boyadjian and Christopher Sheklian, met to discuss future initiatives and strategic planning for the organization.

“It is a great honor to work with such a qualified team. The addition of Prof. Tamar Boyadjian and Dr. Christopher Sheklian to the Executive Council will enhance our future projects and advance the new vision of SAS,” commented Der Matossian.

In addition to holding the Executive Council and Annual Membership Meeting, the Society for Armenian Studies sponsored two panels during the MESA conference.

The first panel, “Medieval Armenian Entanglements,” took place the morning of Friday, November 15, and was organized by SAS Vice-Presi-

dent Alison Vacca. The panel was held in honor of Kevork Bardakjian for his service to the field of Armenian Studies. All the panelists and those present in the audience toasted Dr. Bardakjian, who was in attendance. Papers included, “Hell Hath No Fury: Sexual and Communal Relations in Twelfth-century Arts’akh,” by Sergio La Porta and “The Women and the Foreigners of Abbasid Armenia, a Study of Sasna Crer,” by Alison Vacca.

The second panel, a round table discussion on the “Organization of Sources and Connected Histories: The Case of Ottoman-Armenian Studies,” was held later that afternoon. The panel was organized by SAS Secretary Dzovinar Derderian with Bedross Der Matossian as the chair and discussant. A lively discussion on the connections of Ottoman-Turkish and Armenian Studies took place between the panelists Yasar Tolga Cora, Dzovinar Derderian, Anush Suni, and Murat Cankara.

At the annual meeting, Der Matossian announced the winners of the Society for Armenian Studies “Der Mgrdechian Best Book Award” for 2019. Two winners were chosen: Houri Berberian, for her book *Roving Revolutionaries: Armenians and the Connected Revolutions in the Russian, Iranian, and Ottoman Worlds* and Heghnar Zeitlian Watenpaugh, for her book *The Missing Pages: The Modern Life of a Medieval Manuscript from Genocide to Justice*. Additionally, the Fall 2019 recipients of the Society for Armenian Studies Research and Travel Grants for Graduate Students were announced: Irem Gülersönmez, Sose Grigorian, Varak Ketsemanian, Garine Palandjian, Megan Dixon, and Leah Marangos.

\$9,856,100 Raised

Continued from page 1

“Before coming here, I visited the Hayastan Fund’s website, made the necessary adjustments to transfer just 10 thousand AMD to the Fund’s account every month. If five million Armenians around the world do the same thing, we will have over \$1 billion on average annually,” PM Pashinyan stated.

The Prime Minister added that it’s now important for Serj Tankian, Kim Kardashian and Alexis Ohanian to challenge another three Armenians and

make it publicly so that anyone who that accepts the challenge, passes it on to three others.

“We will thus have a pan-Armenian budget,” Nikol Pashinyan noted.

Both Serj Tankian and Alexis Ohanian accepted Pashinyan’s challenge to donate \$23 monthly to hayastan All-Armenian Fund.

Serj Tankian, in turn, challenged three of his friends, Dr. Eric Esrailian, Vahe Berberian and Angela Sarafian to join the initiative.

Last year the Telethon raised 11,109.633 dollars.

«Աստուածաշունչի Յանձնառութիւնը՝ Վերագտնել Յաւատք, Յոյս Եւ Անձը» Գիրքի Ներկայացում-Քննարկում

Երեքշաբթի Նոյեմբեր 19, 2019 ին՝ Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդի նախաձեռնութեամբ եւ կազմակերպութեամբ՝ եւ իրենց կեդրոնատեղիի մէջ՝ Ժընևե, Զուիցերիա, տեղի ունեցաւ Դոկտ. Հրայր ձէպէճեանի անգլերէն լեզուով Աստուածաբանական-Աստուածաշնչական գիրքի՝ «Աստուածաշունչի Յանձնառութիւնը՝ Վերագտնել Հաւատք, Յոյս Եւ Անձը» գիրքի ներկայացում-քննարկումը: Դոկտ. ձէպէճեանի այս հատորը՝ Յունիս 2019 ին՝ եւ Աթէնքի մէջ կայացած Աստուածաշունչի Միացեալ Ընկերակցութիւններու միջազգային մէկ համագումարին՝ արժանացած է լաւագոյն մրցանակի՝ մեկնելով նոյն ընկերակցութեան աշխատանքային ծրագիրներու համար հաստատուած նպատակակէտերէ:

Ձեռնարկի բացումը կատարեց Պրն. Փիթըր Փրով՝ Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդի Միջազգային կապերու վարիչ-Տնօրէնը: Ան ներկայացուց Դոկտ. ձէպէճեանի կենսագրութիւնը եւ գործունէութիւնը՝ ընդգծելով անոր միջ-եկեղեցական կեանքի մէջ ունեցած բազմաթիւ ծառայութիւնները եւ ի մասնաւորի անոր Աստուածաշունչի առաքելութեան մէջ իր տածած տարիներու գործունէութիւնը Աստուածաշունչի Ընկերակցութիւններու մէջէն:

Դոկտ. ձէպէճեան ապա ներկայացուց գիրքի բովանդակութիւնը՝ սկսելով Արաբական Մոցի տարածաշրջանի աշխարհագրական ու ընկերային եւ տնտեսական իւրաքանչեւութիւններէն եւ ընդգծելով թէ շրջանը տարբեր հաւաքականութիւններ համախմբող երկիրներ են՝ ուր աւելի քան հարիւր եւ յիսուն ազգութիւններ կ'ապրին: Ան խօսեցաւ նաեւ մեծ թիւով բանուորներու ներկայութիւնը այս տարածաշրջանի մէջ՝ եւ մեկնելով նոյն այս երկիրներուն բնական հարստութիւններու կարելիութիւններէն՝ ինչ որ մեծ գործառնութիւններու կարելիութիւն կը ստեղծէ եւ որուն պատճառով կայ կարիքը այս բանուորներուն՝ որոնք առաւելաբար կու գան Ասիական եւ Ափրիկեան երկիրներէ: Ան նաեւ ներկայացուց այս բանուորներու ոչ բարւօք եւ արդար կեանքի ու աշխատանքի իրավիճակները այս երկիրներուն մէջ:

սկսեալ: Ան խօսեցաւ նաեւ ներկայ օրերու Քրիստոնեայ եկեղեցիներու ներկայութեան եւ կազմութեանը վրայով՝ որ «օտարերկեայ» ինքնութիւն ունի:

Դոկտ. ձէպէճեան ապա անդրադարձաւ գիրքին Աստուածաբանական-Աստուածաշնչական պարունակութեան եւ թէ ինչպէս հաւաքականութիւններ Աստուածաշունչի պատգամը կը կարգան իրենց մայրենի լեզուով՝ եւ թէ ինչ տեսակի նշանակութիւն եւ իմաստ կը ստանան ու տակաւին կրնան կը բերուն համար: Ան նաեւ ընդգծեց այն սերտողութիւնը որ կատարուած է գիրքին մէջ՝ թէ ինչպէս բանուոր հաւաքականութիւններ ուսեալ եւ ոչ՝ կարգացած, լսած եւ հասկցած են Աստուածաշունչի հատուածը՝ եւ իրենց հասկցածը ինչ տեսակի նշանակութիւն ունեցած է իրենց համար՝ եւ որ նաեւ փորձած են կիրարկել իրենց կեանքերուն մէջ:

Տիկ Գարլա Խիճոյեան՝ Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդի Միջին Արեւելքի բաժանմունքի վարիչ-համադրողը՝ կատարեց եզրափակիչ վերլուծում-համադրումը եւ առիթը տուաւ ներկաներու որպէսզի իրենց հարցումները ներկայացնեն: Տեղի ունեցաւ քննարկում եւ խորհրդածութիւն գիրքի բովանդակութեան՝ բայց նաեւ տարածաշրջանին ընկերա-քաղաքական ու յատկապէս Քրիստոնեական իրավիճակներու վրայով: Ձեռնարկին ներկայ էին Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդի տարբեր բաժանմունքներու պատասխանատու վարիչներ՝ ինչպէս նաեւ քաղաքէն այլ հիւրեր:

Ձեռնարկէն ետք տեղի ունեցաւ գիրքի մակագրում եւ հիւրասիրութիւն:

Դոկտ. Հրայր ձէպէճեան Ընդհանուր քարտուղարն է Արաբական Մոցի Աստուածաշունչի Ընկերակցութիւններու: Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդը՝ որ հիմնուած է 1948 թուականին՝ կը համախմբէ մեծ թիւով եկեղեցական համայնքներ՝ տարբեր յարանուանութիւններէ եւ աշխարհի բոլոր տարածաշրջաններէն: Եւ իւրաքանչիւր տարի՝ Խորհուրդը կը կեդրոնանայ յատուկ նիւթի եւ մտահոգութեան մը վրայ՝ որ ունի միջազգային պարունակ: Եւ 2019 տարուայ նիւթը՝ «Ցեղապաշտութիւն եւ Խորականութիւն» է: Դոկտ. ձէպէճեանի գիրքի ներկայացումը ընթացաւ Խորհուրդի այս տարուայ ծրագիր-բնաբանի բովանդակութեան մէջէն՝ մեկնելով այն իրականութենէ՝ թէ գիրքը կը ներ-

Գերմուշի Հայկական Եկեղեցին Անտրուքեան Մատնուած Է

Թուրքիոյ մշակոյթի եւ գրօսաշրջութեան նախարարութեան առաջարկով եւ Նախարարներու Խորհուրդին որոշումով, 23 Հոկտեմբեր 2011-ին «գրօսաշրջութեան զարգացման կեդրոն» յայտարարուած Ուրֆայի հայկական երեքդարեայ եկեղեցին ձգուած է բախտի քմահաճոյքին:

Ուրֆայէն 10 քմ հեռու գտնուող 19-րդ դարու հայկական Գերմուշի եկեղեցին անուշադրութեան եւ խնամք չտեսնելու հետեւանքով վերածուած է աւերակի: Ներկայիս Թուրքիոյ Հայրիլի գաւառի Տաղեանը (Գերմուշ) թաղամասին մէջ գտնուող եկեղեցոյ կողքին կայ հայկական եկեղեցական այլ շինութիւն մը, որուն փլուզումէն ետք այս եկեղեցին հազիւ կանգուն կը մնայ:

Եկեղեցին վերականգնելու փորձեր եղած են, ու անոր շրջակայքը լուսաւորման սիւներ դրուած են, սակայն գանձագողերու կողմէ եկեղեցոյ հիմքերուն եւ պատերուն մէջ փորուած են փոսեր, եւ անիկա արդէն աւերակ կը յիշեցնէ:

Եկեղեցոյ մօտակայքը բնա-

կող ձասրմ Աճար նշած է, որ անց եալին աչնտեղ կար 900 տուն, սակայն անուշադրութեան հետեւանքով անոնց թիւը այժմ հասած է 3-5-ի: «Եկեղեցին պահպանելու համար կայ մէկ պահակ, որ ընդամէնը քանի մը ժամ կու գայ: Ես անձամբ անգամ մը բռնած եմ գանձագող մը: Այս տարի եթէ չմիջամտենք, յաջորդ տարի պիտի փլուզուի: Հիմք չէ մնացած: Եթէ եկեղեցին վերանորոգուի, տարածքը պիտի կենդանանայ: Եթէ այսօր 10 մարդ կու գայ, վերանորոգուէլն ետք հազարաւորներ պիտի գան», նշած է Աճար:

Ուրֆայի շրջանի գրօսաշրջութեան պալատի նախագահ Միւսլիմ Չօպան մեծ տխրութեամբ նշած է, որ եկեղեցին կը փլուզուի: «Գերմուշ գիւղը իրօք Ուրֆայի, հայերու եւ քրիստոնեաներու համար կարեւոր վայր էր: Այստեղ երկու եկեղեցի կար. մէկը, ցաւօք, անուշադրութեան հետեւանքով փլուզուեցաւ: Պէտք է վերանորոգել զայն եւ ծառայեցնել գրօսաշրջութեան», ըսած է ան:

կայացնէ Արաբական Մոցի տարածաշրջանի օտարերկեայ բանուոր-

ներու կեանքի եւ աշխատանքային դժուար իրավիճակները:

Just listed!

39228 Raphael Ln, Palmdale, CA 93551

- 3 Bedrooms
- 2.5 Baths

- 2478 Square Feet
- Year Built: 1997

- 7096 Square Foot Lot
- 2 car attached garage

Exceptional two story KB home on private cul-de-sac. Fully furnished and move-in ready. Many upgrades throughout, including ceramic tile floors, custom kitchen, remodeled bathrooms. Ample backyard, replete with abundant flora, bountiful fruit trees, a gurgling Koi pond and inviting pergola. Schedule a private viewing today.

Offered at: \$475,000

“LEAVE A LASTING LEGACY”

Nick Karasarkisian
Broker/Owner
213-706-9990
E-mail: nickkarasarkisian@gmail.com
CalBRE # 01022153

Information deemed reliable but not guaranteed

Արմաշու Չարխափան Վանքին 223 Ձեռագիրները Հագաստունի Ս. Կարապետ Վանքի 33 Ձեռագիրները եւ Անոնց ճակատագիրը

ԴՈԿՏ. ԶԱԻԷՆ Ա. ՔՅՆՅ.
ԱՐՁՈՒՄԱՆԵԱՆ

Ընթերցողը պիտի հարցնէ թէ ո՞վ լսած է Հագաստուն անծանօթ անունը եւ այնտեղ գտնուող Սուրբ Կարապետի վանքը իր ձեռագիրներով: Ահա արմաշական վարդապետ մը, խարբերդէն ուր թեմակալի պաշտօնը կը վարէր, մեզի հասցուցած է պատառիկ այդ ցուցակը, թեկուզ միայն ցուցակը, մեր անգին մշակոյթէն:

Հարիւրամեակը

Ահա 130 տարի անց, կը սզանք կորուստը Արմաշու Դպրեվանքին, Արմաշական նահատակ հոգեւորականներուն, եւ նաեւ Վանքի 223 թանկարժէք ձեռագիր մատենաներուն որոնք առյուծապէս կորսուեցան ու անոնց ցուցակագրութիւնը մնաց միայն: Երբ Արմաշու Դպրեվանքի վարդապետներուն աւարտաճառը պատրաստելու ժամանակը կուգար, արդէն անոնց քայլերը հոն դէպի ձեռագիրները կ'ուղղուէին, պարագայ մը որ կը հաստատենք Դպրեվանքի 25-ամեակին նուիրուած եւ 1914-ին հրատարակուած «Յուշամատեն»ին մէջ երեւցած կարգ մը արժեքաւոր ուսումնասիրութիւններէն:

Ձեռագիրներն ու Յուցակը

Հայոց դէմ 1915 թուին գործադրուած ցեղասպանութեան հետ միասին կորստեան մատնուեցան նաեւ միայն տարի մը առաջ ցուցակագրուած 223 ձեռագիր մատենաները: Անոնք գացին եւ ցուցակը մնաց շնորհիւ Դոկտոր Յակոբ Թովմեանին որ յատկապէս Արմաշ երթալով կատարած էր այդ խղճամիտ աշխատանքը: Իր շնորհիւ կը գիտնանք թէ ինչ մատենաներ էին անոնք, որոնք աւաղ ստուգապէս պիտի հարստացնէին մերօրեայ Երեւանի Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի Անուան Մատենադարանը: Միաժամանակ կորստեան մատնուեցան նաեւ խորձեան գաւառի Քղի քաղաքին մօտ Հագաստուն գիւղի Ս. Կարապետ վանքի 33 հայերէն ձեռագիրները որոնց ցուցակը միայն մնաց շնորհիւ Արմաշական Պսակ Ծ. Վրդ. Տէր Խորէնեանի:

Արմաշի հայերէն ձեռագիր մատենաները 18-րդ դարէն սկսեալ կը պահուէին Զաքարիա Կաղզուանցի Պատրիարք-Վանահօր օրէնէն, երբ Արմաշ լրկուեցաւ Բարթոլոմէոս Եպիսկոպոս Կապուտիկեան նորոգելու վանքին տաճարը, հաստատելու ուսումնարանը, եւ կազմելու նախնական ցուցակը ձեռագիր մատենաներուն:

1914 թուին երախտաշատ գործ կատարեց Յակոբ Թովմեան, էջմիածնի Գէորգեան Հոգեւոր ձեռնարանի սաներէն, որուն պատրաստած ընդարձակ Յուցակը մնաց որպէս ժառանգ տեղւոյն 223 ձեռագիրներէն: Դոկտոր Թովմեան որ իր կեանքի վերջին շրջանին կը դասախօսէր Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Անթիլիասի դպրեվանքին մէջ, հայրն էր Արա Թովմեանին, մեզի ծանօթ եւ յայտնի դաստիարակ եւ տնօրէն Պէյրութի Յովակիմեան-Մանուկեան երկրորդական վարժարանին:

Ձեռագիրներուն Բովանդակութիւնը

Արմաշի 223 ձեռագիր մատենաներէն հնագոյնները կը նկատուին «Մեկնութիւն Յովհաննու Աւետարանին» (1351), «Մեկնութիւն Դուկասու» (1354), «Աւետարան մը» (1433), եւ «Ձեռնադրութեան Մաշտոց» մը (1449): Աւելի յայտնի էին «Ընդարձակ Կանոնագիրք»ը, Եպիսկոպոսի «Յաղագս Երգոց Սաղմոսարանի»ն, «Տօնացոյց» մը, եւ «Աղօթագիրք Կիպրիանոսի» ձեռագիրները:

Թովմեանի գնահատումով մանրանկարչութեան արուեստի տեսակէտէն յայտնի էր 1607 թուին գրուած «Սաղմոսարան»ը գործով հաննէս վարդապետ գտած էր Հաղբատի վանքին մէջ, ուր կային Դաւիթ Մարգարէի նկարը՝ քնարի ձեռին, Մովսէսի, Եզեկիէլի Եսայեայ, Ամբակումի, Յովակիմայ եւ Աննայի գունաւոր նկարները «Աքանջելի արուեստով նկարուած»: Իսկ Կիպրիանոսի «Աղօթագիրք»ը գրուած 1652 թուին ունէր բազմաթիւ մանրանկարներ Ներսէս Շնորհալիի, Գրիգոր Նարեկացիի, Յակոբոս Տեառնեղբոր, Ստեփանոս Նախավկալի, եւ Ս. Մարիամ Աստուածածնի, բոլորն ալ «հրաշալի գարդագիրներով եւ լուսանցազարդերով հարուստ», ինչպէս կը վկայէ Թովմեան:

«Յուցակ»ին աւելի մօտէն ծանօթանալէ ետք գտայ որ հնագոյն ձեռագիր մըն ալ 1433 թուականի «Շարակնոց»ն էր, նաեւ 1590 թուի «Գանձարան»ը, հինգ «Մաշտոց»ներ 16-րդ դարէն, եւ մեծ թիւով «Մեկնութիւններ», այսինքն քարոզներ Ս. Գիրքի այլազան գիրքերուն վերաբերեալ՝ յանուանէ բոլորին հեղինակները լիչուած: Յուցակագրուած տեսայնաեւ Յակոբ Նալեան Պատրիարքի, Սիմէոն Կաթողիկոս Երեւանցիի, Պետրոս Աղամալեան եւ Գէորգ Զմիւռնացի Եպիսկոպոսներուն քարոզագիրքերը, եւ բոլոր

րին գլուխը եղող Մխիթար Գօշի «Դատաստանագիրք»ը, «Կանոնք Կիւրղի Աղեքսանդրացոյ», «Կանոնք Ոսկեբերանի», Գրիգոր Տաթեւացիի «Գիրք Հարցմանց»ը որ այս ձեռագրին մէջ 10 հատորի բաժնուած է, ինչպէս կը ստուգէ Յակոբ Թովմեան:

Դաւանաբանական եւ Պատմագրական

Արմաշի ձեռագիրներուն մէջ կը գտնուէին երկու օրինակ Մովսէս Խորենացիի «Հայոց Պատմութիւն»էն, որոնք բարեբախտաբար ուսումնասիրուած էին Մանուկ Աբեղեանի եւ Սէթ Յարութիւնեանի կողմէ եւ հրատարակուած 1913 թուին: «Յուցակ»ին հեղինակը պատմագրական այլ երկեր եւս կը նշէ որոնք սակայն չէին կարդացուած պատմագէտներէ, ինչպէս կատարուած էր Խորենացիի պարագային: Կային նաեւ իմաստասիրական գործեր որոնք անկասկած մեծ արժէք կը ներկայացնէին բանասիրութեան, ինչպէս Անանիա Շիրակացիի «Լուսանցոյց»ը որուն մասին գաղափար իսկ չունինք որքան գիտեմ, Յակոբ Ղրիմեցիի երեք գործերը՝ «Մեկնութիւն տոմարի», «Յաղագս տոմարական մակացութեան», եւ «Պատճառ հայոց տոմարին» որոնց մէջ Ղրիմեցի գանազան ազգերու «եօթներեակը» եւ «վերագիրը» գտնելու իբր աղբիւր կը չիշէ հռչակաւոր Յովհաննէս Սարկաւազ վարդապետին գործը:

Այս բոլորէն բացի «Յուցակ»ին մէջ կան նաեւ բժշկական, գիտական, լեզուական եւ երաժշտական կորսուած ձեռագիրներ: Երանի թէ անոնք գէթ պատմագէտներու ձեռքէն անցնէին, խմբագրուէին եւ նոյնիսկ հրատարակուէին: Կասկած չկայ որ

եթէ հաւաքու չարիքը չպատահէր եւ Արմաշն ու արմաշականներ ապահով մնային, այդ ձեռագիրները մեր ուսեալ հոգեւորականներուն հոգածու ձեռքերուն մէջ պիտի կենդանանային, ու մենք Հայ Եկեղեցիին փառքը կազմող այդ սրբութիւններուն տէրը պիտի ըլլայինք:

Հագաստունի 33 Ձեռագիրները

Արմաշական ուսեալ սերունդի միաբաններէն Պսակ Ծ. Վրդ. Տէր Խորէնեան որ երիտասարդ տարիքին նահատակուեցաւ խարբերդի իր առաջնորդական պաշտօնին վրայ, ուսումնասիրած է Հագաստունի Ս. Կարապետ վանքի 33 ձեռագիրները: Դպրեվանքի 25-ամեակի «Յուշամատեն»ին մէջ, էջ 264-286, գրած է շահեկան ուսումնասիրութիւն մը այդ մատենաներուն մասին, գանոնք ցուցակագրելով, թուականով, գրիչին եւ հովանաւորին անուններով ու բովանդակութեամբ: Պսակ Ծ. վարդապետ 1914 փետրուար 22-ին պատրաստած էր ցուցակը երբ Մեմուրէթ-ուլ-Ազիզի (Խարբերդի) թեմին առաջնորդն էր:

Հագաստուն, երբեմն գրուած նաեւ Հանգաստուն, Խորձեան գաւառի հոգեւոր կեդրոններէն մին եղած է, էրգրումէն հարաւ, Քղի քաղաքի հիւսիսը «Առիւծ լերան գագաթը՝ քաղաքէն մէկուկէս ժամ հեռաւորութեամբ»: Հոս եւս ցուցակը կայ եւ սակայն ձեռագիրներ չկան, ըստ հետեւեալին:

- 13 Աւետարաններ 1547-1664թ
- 6 Մաշտոցներ 1682-1703
- 1 Խորհրդատետր 1786
- 2 Ճառընտիրներ 1688-1702
- 5 Յայամաւորքներ 1682-1702
- 4 Ճաշոցներ 1576-1702
- 1 Ժամագիրք-Տօնացոյց 1750
- Տօնացոյց մը 1750

NATIONAL NOTARY ASSOCIATION
NOTARY PUBLIC

Garine Depoyan

626-755-4773
554 N. Chester Ave Pasadena, Ca. 91106
ghdepyan@gmail.com

ՊԵՐՃ ԳՐԱՏՈՒՆ BERJ BOOKSTORE
(818) 588-0073 (747) 238-6934

Այժմ, ձեր ցանկացած գիրքերը գնելու համար, կրնաք այցելել մեր տաղաարը՝ ամէն Կիրակի ժամը 10:00-էն 2:00-ը

Սրբոց Անոնեանց Մայր Տաճարի մուտքին:
Հասցէ՝ 3325 N. Glenoaks Blvd., Burbank, CA 91504

Now, every Sunday, 10:00 a.m.-2:00 p.m.
you will find your preferred books in our booth
at the main entrance of **St. Leon Armenian Apostolic Cathedral.**
Address: 3325 N. Glenoaks Blvd., Burbank, CA 91504

Վարդապետին Յեռացման Ամիսը

ԱՆՈՒՇ ԹՐՈՒԱՆՑ

Հոկտեմբեր ամսուն կը համընկնին Կոմիտաս Վարդապետի ծննդեան (նոր տոմարով 8 Հոկտեմբերին) եւ մահուան օրերը: Կոմիտաս մահացաւ 22 Հոկտեմբեր (որոշ տուեալներով՝ 20 Հոկտեմբեր) 1935 թուականին՝ Փարիզի Վիլօուիֆ հոգեբուժարանին մէջ, ուր փոխադրուած էր 1922 թուականին, որմէ առաջ խնամուած էր նախ Պոլսոյ, ապա՝ Ֆրանսայի ուրիշ հաստատութիւններու մէջ: Ֆրանսայի խնամքի երկու հաստատութիւններուն՝ Վիլ-Էվրարի եւ Վիլօուիֆի մէջ, վարդապետին այցելելու ազատ արտօնութիւն տրուած էր, բացառութեամբ երկու շրջաններու՝ 1921 թուականին եւ 1931 թուականին, երբ այդ այցելութիւնները սահմանափակուեցան վարդապետի խնամատար յանձնարարութիւններով՝ առաջը առնելու համար որոշ հայրենակիցներու պարզ հետաքրքրութեամբ ուղեկցող այցելութիւններուն, որոնցմէ ետք մամուլին մէջ անտեղի տպաւորութիւններ լուրջ կը տեսնէին:

Բայց շատ էին սրտցաւ այցելուներուն թիւը, որոնք հիմնականօրէն Կոմիտասի բարեկամներն ու աշակերտներն էին, ինչպէս նաեւ՝ բժիշկներ, որոնք կը փորձէին իրենց օգնութիւնը ձեռով մը տրամադրել վարդապետին:

Այցելուներուն մէջ եղած են Մեծ պատերազմի Կամաւոր հայերու ռազմիկ եւ հայկական եկեղեցւոյ ժամկոչ Արամ Արամեանցը, երգահան եւ երաժշտապետ Նշան Սերգոյեանը, Փրոֆ. Աղաճանեանը, նկարիչ Փանոս Թերլեմեզեանը, երգչուհի Հայկանոյշ Թորոսեանը եւ քուրթեր, բանաստեղծ Աստուր Նաւարեանը, երաժշտագետ Մարգարիտ Պապայեանը, բժիշկ Արթինեանը եւ ուրիշներ:

1933 թուականի Մարտին, երաժիշտ եւ երգահան Գուրգէն Ալէմշահ, հինգ ուրիշ անձերու հետ կ'այցելէ վարդապետին. այդ անձերուն մէջ էր նաեւ երգիչ Արմենակ Շահմուրատեանը: Գուրգէն Ալէմշահ հոգեբուժարան այցելած է նաեւ վարդապետին մահէն ետք՝ Միսթարեան հայրերու ընտանիքի պատուիրակութեան հետ եւ այդ այցին ընթացքին է, որ պատուիրակութիւնը արտօնութիւն ձեռք ձգած է հանելու վարդապետին մահադիմակը: Նկարիչ Արիէլ Աճեմեան հանած է Կոմիտասին մահադիմակը, իսկ Ալէմշահ լուսանկարած է մահացած Կոմիտասը:

Հոգեբուժարանին մէջ, Կոմիտասը խնամուելու տարիներուն, շատեր արտօնութիւններ ձեռք կը ձգէին՝ այն ժամանակուան համար բաւական ազատ պայմաններով: Փարիզի «Յառաջ» թերթի խմբագիր Շաւարշ Միսաբեան, ըստ ուսումնասիրողներուն, Կոմիտաս Վարդապետին վերջին այցելողներէն եղած է Վիլօուիֆի մէջ: Այցելու ետք Շաւարշ Միսաբեան խմբագրական մը գրած է այդ մասին, ապա Կոմիտասի մահէն ետք գրած է ստորեւ ներկայացուող միւս խմբագրականը: Իսկ երրորդն ալ գրած է թաղումին օրը՝ 27 Հոկտեմբերին, «Յառաջ»-ի այն թիւին մէջ, որ ամբողջութեամբ նուիրուած էր Կոմիտասին: Վերջին գրութիւնը Միսաբեան գրած է աւելի կանուխ՝ 1931 թուականին, Կոմիտասի ծննդեան 60-ամեակի հանդէսին առթիւ, Կոմիտասին նուիր-

ուած թերթին մէջ: Կոմիտաս այդ ժամանակ ողջ էր եւ անհաղորդ՝ աշխարհին:

ՎԱՐԴԱՊԵՏԸ ՍԵՆՈՒՄ, ԿԵՅՅԷ ՎԱՐԴԱՊԵՏԸ

Ճիշդ երկու ամիս առաջ էր, - 25 Օգոստոս: Պատահաբար որոշուած ժամադրութիւն մը, - Եւահանապետի Վիլօուիֆ իմարանոցին առջեւ, վարդապետին սենեակը: Դուռը բաց են ձգած-

Գիտէինք որ ուրիշ անգամ ալ ունեցած է պայծառատեսութեան պահեր, բայց այդ օրուան երեւոյթը շատ խոր տպաւորութիւն գործեց:

Անկողնին մէջ երկնցած, մէկ թեւը գլուխին տակ, տմոյն ժպիտ մը աչքերուն մէջ, կը պատասխանէր հարցերուն:

Իրականին մէջ, ինքն էր որ բացառ խօսակցութիւնը, դիմացը տեսնելով երեք օրիորդներ եւ երկու պարոններ:

Իմացեր էինք թէ վէրք մը բացուած է սրունքին վրայ, իբրեւ հետեւանք ներքին քայքայման:

- Վարդապետ, պարտէզ չէ՞ք ելլեր պտուտելու:

- Չեմ կրնար, որովհետեւ ոտքս վիրաւորուած է, բորբոքում եղաւ, բժիշկ եկաւ, նայեցաւ, մէկ ալ տեսայ քլինիք տարին, վրաս բան մը ձգեցին, բան մը չհասկցայ՝ մէկ մատ խորութիւնով ոտքս կտրեցին. հիմա չեմ կրնար շարժիլ:

- Հոգ մի ընէք, շուտով կ'աղէկնայ:

- Ոչ, քանի մը ամիս այսպէս կ'երթայ, յետոյ քանի մը տարի կը տեւէ՝ վերջապէս ասոնք ընտանեկան բաներ կ'են:

Դժուար էր հաւատալ թէ նոյն բարեհամբոյց անդորրութիւնը պիտի շարունակուէր մինչեւ վերջը: Աչքերը մոլորուն, երկու լուսաւոր խօսքի հետ՝ շատ մը անկապ թոթովանքներ, յանկարծ պղտոր նայուածք մը՝ մէկ դէմքին միւսը եւ պատէ պատ, - այս բոլորը բաւական էին կարճ կապելու:

Ո՛վ որ առիթ ունեցած էր այցելութեան երթալու այդ օրէն ասդին, կ'արտայայտուէր աւելի սեւ տրամադրութիւններով:

Հետզհետէ աւելի ուժաթափ, այլեւս անկարող՝ տոկալու տարիներու զալարման եւ կազմալուծման, վերջին օրերը կը մերժէր սնունդ առնել: Գիտութիւնը շատոնց դատապարտած էր երբեմնի կողմին, իսկ վերջին շաբթուն հրաշք մը միայն կրնար որեւէ յոյս ներշնչել:

Այնպէս որ, շաբաթ կէսօրին, երբ հեռախօսով խմբագրութեան կը հաղորդէին վիճակին ծանրացումը, բոլորս ալ նախապատրաստուած էինք անխուսափելի վախճանին:

Քստմնելի էր լուրը, - «Վէրք մը բացուած է կոնակին վրայ»:

Այդ չարագուշակ ազդանշանէն մինչեւ մահաբուն՝ ժամերու խնդիր էր այլեւս:

***

Ահա այսպէս յաւիտենական լուրթեան անդունդը կը գլորի նաեւ Կոմիտասը, - այն որ մոգական գաղտնիքն ունէր ամբողջ բազմութիւններ խռովելու, ալեկոծելու, խանդավառելու կամ լացնելու:

Ճիշդ է, ան այլեւս յիշատակ մըն էր 1916-էն, այլ մանաւանդ 1919-էն ի վեր, երբ արգելափակուեցաւ Վիլօուիֆի իմարանոցին

մէջ: Բայց մարդիկ ե՞րբ յուսակտուր քաշուած են նոյնիսկ ամենէն անյուսակի պահուն:

Կոմիտասը, այդ վիճակին մէջ, շատ կը նմանէր տաւրի մը վերջին լարին, որ ան պիտի փրթի: Եւ մարդն ու գիտութիւնը անկարելին կը փորձէին, որպէսզի չփրթի:

Եւ լարը դիմացաւ ամենէն յուսահատական պարագաներուն մէջ, միշտ իբրեւ յիշատակ:

Այդ իրողութիւնն իսկ աղբիւր մըն էր համատարած խանդավառութեան, գաղութէ գաղութ եւ մինչեւ Երեւան:

Չեղաւ եւ չի կրնար ըլլալ որեւէ հայկական համրանք, նոյնիսկ շղթայակապ, կամ աշխարհի ամենէն հեռաւոր ցամաքին վրայ նետուած, որ չլինէր վարդապետը եւ չպարծի անով:

1931-ին, երբ իր ծննդեան 60-ամեակը տօնուեցաւ, Հայաստանն ու գաղութները մրցումի ելեր էին իրարու հետ, պանծացնելու համար վարդապետն ու արուեստը:

Նոյնիսկ Պոլսը չկրցաւ անտարբեր մնալ, - եւ թուրքերը այսօր ձեռնարկեր են իրենց աղճատ լեզուին վերածելու անոր դաշնաւորած երգերը, անշուշտ յառաջիկային ձայնարձակին յանձնելու եւ տարածելու համար իբրեւ թրքական ստեղծագործութիւն-

***

Վարդապետը մեռաւ, կեցցէ վարդապետը: Կոմիտասը կորսնցուցինք, բայց ամէն սրտի մէջ իր երգն է որ կը սարսուայ, ամէն շրթունքի վրայ իր եղանակներն են որ կը թրթռան:

Դժուար է երեւակայել աւելի մեծ, աւելի խոր ու անմահական փառապատկե՛ւ իրեն ե՛ւ իր ժողովուրդին համար, քան այս յաղթանակը:

Եւ միայն հայկական չէ յաղթանակը:

Ներդաշնակելով խոնարհ ժողովուրդի մը հոգին եւ արուեստի բծախնդիր պահանջները, խանդակաթ նախանձախնդրութեամբ հաւաքելով եւ գեղարուեստական թարգմանութեան մը վերածելով երգեր ու եղանակներ, յաճախ օրինելով եւ ստեղծագործելով, վարդապետը հայ ժողովուրդի հանճարին առջեւ խոնարհեցուց նաեւ օտարը, ազգ թէ արուեստագետ:

Միջազգային արժէք մըն է որ կ'անհետանայ, իր ետին ձգելով թանկագին գանձ մը, - աշխատաւոր, ստեղծագործ ժողովուրդի մը հոգին, մերթ արեւ, մերթ խռովք, վիշտ կամ ցնծութիւն, բայց միշտ կենդանի ու հարազատ:

Բանակի մը յաղթանակն իսկ այսքան ծաւալ գտած պիտի չլլար, պահելով բոլոր համեմատութիւնները:

Երգը մեզի օգնական, «ձայնն էր» վարդապետ-

23 Հոկտեմբեր 1935

«ՍԻՐՏՍ ՆՍԱՆ Է ԵՆ ՓԼԱՏ ՏՆԵՐ»

- Վարդապետին բոլոր արժանիքներուն մէջ-տաղանդ, արուեստ, գիտութիւն, կամք եւ խանդավառութիւն-տիրական պիտի մնայ ոգին, այնքան վճիռ, խորունկ եւ ծաւալուն:

Ի՞նչ պիտի ըլլար արմատախիլ բազմութեանց հոգեկան պատկերը այսօր, եթէ վարդապետը դուրս ելած չըլլար էջմիածինէն կամ Կովկասէն: Եթէ հանդիպած չըլլար Պոլսի, Բիւթանիա, Փոքր-Ասիա, Եգիպտոս եւ այլուր:

Վարդապետին առաքելութեան չէ՞ք պարտի ինչ որ կը թրթռայ ձեր ականջին, կը սարսուայ ձեր շրթունքներուն վրայ մինչեւ այսօր: Ծովերէ ծով եւ ցամաքէ ցամաք:

Ի՞նչ ունէինք երբեմնի սուլթանախնամ ոստանին մէջ, Կոմիտասի գալուստէն առաջ:

Եւ, բոլոր երգերուն ինչպէս երգիչներուն կամ երգչախումբերուն մէջ, ո՞րն էր այն բացառիկը, որ ամենէն աւելի ոգի, խռովք, ուժ արեւ եւ արցունք ցանց սիրտերու մէջ, ծաւալեցաւ ու տեւեց. - Կը տեւէ մինչեւ այսօր:

Երգեր շատ էինք լսեր, մինչեւ Կոմիտասի գալուստը: Ու կը լսենք մինչեւ այսօր:

Եւ սակայն, ո՞ր կանչը, նոյնիսկ մըմունջը այնքան ուժգնօրէն ձեղքեց խաւարը, անզգալաբար լեցնելով անշրպետը, փարթամ այլ սնամէջ քաղաքները խոնարհեցնելով գիւղին առջեւ:

Վարդապետը յաղթեց, վարդապետը գերազանցեց, որովհետեւ իրեն հետ ունէր լեռն ու դաշտը, հովն ու արօրը, սէրն ու աշխատանքը, ժպիտն ու արեւը, վտակն ու Կոնուկը, խոյանք ու սարսուռ ամբողջ ժողովուրդ մը իր հարազատ յոյզերով, փոթորիկներով, ուրախութեամբ եւ տրոմուլթեամբ:

Սիրտս նման է էն փլած տներ, Կոտրեր է գերաններ, խախտեր է սներ-

Նոր Կոմիտասի մը կարօտն ունինք մենք այսօր, սնուցանելու համար մեր սիրտը, որ անհ կը փլի, շատերու համար փլած է արդէն «նման էն տներ»- հեռու գիւղէն ու դաշտէն, աղօտ յիշատակի մը վերածելով հայրենի լեռն ու գետն ու գերանդին:

Կարօտն ունինք խանդակաթ սրտի մը եւ հօգ արուեստի մը, որ կրկին ու կրկին պեղելով անսպառակունքը ժողովրդական երգին, քիչ մը շող, պուտ մը աւել չհեղուկ մեր հոգիներուն մէջ:

Ո՛չ մէկ ժողովուրդ այնքան խմորուած, նոյնացած է իր երգերուն հետ, որքան այս հալածական

Տապալուած Զերոսը: Մի Յուշարձանի Պատմութիւն

ՍՈՒՍԱՆԱ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ
Պատմական գիտութիւնների
թեկնածու, արեւելագետ

Երեւան, ցուրտ ու խաւար
1997 թուականը: Քանդակագործ
Արա Յարութիւնեանի տանը հնչեց
հեռախօսի զանգ... անծանօթ ձայն,
մէկ-երկու ֆրագ: Յարութիւնեանը
ծանր հոգոց հանեց եւ հագիւ լսելի
ձայնով ասաց.

Բանուորի արձանը Չարդե-
ցին...

Յետոյ գնաց իր աշխատասեն-
եակ եւ պառկեց բազմոցին: Ծանր
տագնապալի լուծիւն էր: Մէկ
տարի անց նա մահացաւ:

Մեր երկրի խորհրդանիշը
դարձած «Մայր Հայաստան» հո-
յակերտ յուշակոթողի հեղինակ
քանդակագործ Արա Յարութիւնե-
անն իր ստեղծագործական կեան-
քի ընթացքում յաճախ է սթրեսներ
տարել, շատ անգամներ է ստիպ-
ուած եղել յաղթահարել սովետա-
կան ժամանակաշրջանի արգելք-
ները եւ ծանրաշարժ չինովնիկնե-
րի բիւրոկրատիզմը:

Ծանր է ստեղծագործական
մտայնացումից մինչեւ դրա իրա-
գործումն ընկած ճանապարհը: Իսկ
երբ քանդակագործն առաջիններից
է, ով ստեղծում է մոնումենտալ
խոշոր գործ կամ քանդակային
համալիր, ապա դա ի ցոյց է դնում
նաեւ նրա տաղանդն ու կազմա-
կերպական ունակութիւնները:

Ա. Յարութիւնեանն իր աշ-
խատանքներում ակնադիտական էր
դարձնում հին Հայաստանի կեր-
պարներն ու հերոսներին, ինչպէս
նաեւ մեր պատմութեան հերոսա-
կան դրոշմապատկերներ: Դրանք
թուով են խորհրդային Հայաստանի
առաջին անսամբլներից՝ էրեբունի
թանգարանի քանդակագործը, Սարգա-
րապատի ու Մուսա լեռան յուշահա-
մալիւնները, եւ այլն: Էրեբունի
թանգարանի ճակատամուտքին քան-
դակագործը պատկերել է Արգիշտի
թագաւորին, զինուորների եւ Երե-
ւան քաղաքի հիմնադիրներին:

Նախագծերն իրականացնելիս
պատահում էին նաեւ արտառոց
դէպքեր: Գ. Սունդուկեանի անուան
ակադեմիական թատրոնի յուշար-
ձանների վրայ աշխատելիս՝ Յա-
րութիւնեանը թատրոնի մուտքը
ձեւաւորեց հայ թատրոնի աւելի
քան 2000-ամեայ պատմութիւնը
ներկայացնող հարթ քանդակներով:
Մուտքի աջ կողմում նա պատկերեց
մ.թ.ա. 1-ին դարի թագաւոր Ար-
տաւազդ 2-ը, ով յայտնի էր՝
որպէս Արտաշատի հելլենիստական
թատրոնում բեմադրուած ողբեր-
գութիւնների հեղինակ:

Յուշահամալիրի աշխատանք-
ների աւարտից յետոյ ընդունող
յանձնաժողովը կտրականապէս ար-
գելեց հայ թագաւորի պատկերի
առկայութիւնը թատրոնի մուտ-
քին: Կոմունիզմի դարաշրջանում
դա դիտուած էր՝ որպէս յանդուգն
ոտնձգութիւն սովետական իշխա-
նութեան հեղինակութեան դէմ...
Ինչ հայ թագաւոր, ինչո՞ւ: Մեր
օրերում նման արգելքը շատերին
կարող է անհասկանալի թուալ, բայց
այն ժամանակուայ գաղափարական
դրուածքը ճշգրիտ համար անհ-
րաժեշտ էր ունենալ քանդակագործ
Յարութիւնեանի յամառութիւնն ու
համարձակութիւնը:

Յանձնաժողովի պահանջով
պատկերը ծածկեցին մետաղեայ
վահանակով: Սակայն որքան մեծ

եղաւ ներկաների գարմանքը, երբ
բացման ժամանակ Յարութիւնեա-
նը մի կողմ քաշեց մետաղեայ
ծածկիչը, եւ երեւաց Արտաւազդ
թագաւորի գլուխը: Նմանատիպ
շատ դէպքեր են եղել Յարութիւնե-
անի ստեղծագործական կեանքում:

Բայց ինչո՞ւ Անկախ Հայաս-
տանում Չարդել հայի Հերոսական
կերպարը: «Փառք աշխատանքին»
արձանը, որը ժողովուրդը կոչել
էր Բանուորի արձան, տեղադրուել
էր Երեւանի մետրոպոլիտենի Գոր-
ծարանային կայարանի մօտակայ
հրապարակում: Հանդիսաւոր բա-
ցումը տեղի էր ունեցել 1982թ.-ին:
Յարութիւնեանի մտայնացմամբ՝
հայի հերոսականութիւնը մարմ-
նաւորող 11 մեթր բարձրութեամբ
չուզուելի արձանը «քայլում էր
դէպի Արեւմտեան Հայաստան»: Այն
իր ծաւալային ու գեղարուեստա-
կան լուծումներով նմանը չունէր
ողջ տարածաշրջանում: Արձանի
տեղադրմամբ Շենգաւիթի շրջանի
այդ անհրապոյր տարածքն աւար-
տուն տեսք ստացաւ՝ անուանակոչ-
ուելով Աշխատանքի հրապարակ:

Ո՞ւմ կամ ինչի՞նչ էր խանգա-
րում արձանը, ի՞նչ ուժեր էին
ներգրաւուած կոթողի տապալման
բարբարոսական գործողութիւնում:
Յարութիւնեանի բոլոր գործերի
նման՝ հիմնաւոր ու հզոր արձանին
ամբողջիւն էր հաղորդում կառույ-
ցի ներսում գետեղուած երկաթէ
ռելսը: Յարութիւնեանը երբեք թե-
րի գործ էր անում, յաճախ սկսած
նախագիծն աւարտին էր հասց-
նում՝ ծախսելով անգամ սեփական
միջոցները:

Իսկ այս դէպքում նա Ռու-
սաստանից եւ Ուկրաինայից հրա-
ւիրեց մասնագէտներին՝ չուզուել
ֆրագմենտների եռակցման հա-

մար, ինչը բաւականին բարդ տեխ-
նոլոգիա էր: Այն տարիներին քան-
դակային այդպիսի համարձակ լու-
ծումներ գրեթէ չէին կիրաւուում
Հայաստանում: Կարելի է ասել, որ
քանդակագործը շատ հարցերում
նախանշեց ժամանակակից ար-
ուեստի միտումները: Թուով էր,
թէ նա առաջ էր անցել իր ժամա-
նակից: Հաւատարիմ մնալով իր
ստեղծագործութիւնների վրայ
ստորագրութիւն թողնելու սովո-
րութեանը՝ Յարութիւնեանը
Հսկայի կօշիկին փորագրել էր իր
ագգանուները:

Իր առաջաքայլի մէջ հզոր ու
շեշտակի պատկերաքանդակը մարմ-
նաւորում էր մարդկային ոգու
ուժը: Շատ արուեստաբաններ, ինչ-

պէս նաեւ սոցցանցերի շատ օգտա-
տէրեր այս գործն անուանում են՝
չարի դէմ պայքարող Միքելանջե-
լոյի Դաւիթի ժամանակակից կեր-
պարաւորում:

Ականաւոր արուեստաբան Վ.
Յելտները գրել է. «Քանդակագոր-
ծը մարմնաւորել է իր համար
ամէնից գրաւիչ հերոսական կեր-
պարը, ընդ որում, պահպանելով
կեանքի ընթացքում որդեգրած
հաւատարմութիւնը կենսական
ճշմարտացիութիւնների նկատ-
մամբ: Նրան յաջողուել է ի մի

թեան արժէքը միանգամից ակ-
ներել չէ: Վերջնական գնահատա-
կանի համար դադար է պէտք.
Ժամանակն է հնարաւորութիւն տա-
լիս օբիեկտիւ գնահատել արուես-
տի այս կամ այն երեւոյթը:

Անցել է աւելի քան քսան
տարի, բայց երեւանցիները չեն
մոռացել գլուխգործոցը, եւ այսօր
էլ հասցէ նշելիս՝ ասում են՝ «Բա-
նուորի արձանի մօտ»... արձան,
որն անհետացաւ հանելուկային պայ-
մաններում: Իր բացակայութեամբ
անգամ արձանը չէր մոռացուել.
նոյնիսկ նրա մակետը ստեղծելու
փորձ արուեց «Արտ Լաբորատոր-
իայի» նկարիչ Արթուր Պետրոս-
եանի կողմից:

Որոնումները շարունակուե-
ցին քսան տարի, բայց արձանի
ճակատագիրն այդպէս էլ անյայտ
մնաց՝ ո՛ւր են տարել, գուցէ հալեց-
րե՞լ են, իսկ գուցէ վաճառե՞լ են՝
որպէս արժէքաւոր մետաղ:

Եւ ահա Հայաստանում կա-
տարուեցին անհաւանական իրա-
դարձութիւններ, ժողովրդին ալե-
կոծեց յեղափոխութիւնը: Տապալ-
ուած Հերոսի որոնումները սկսուե-
ցին նոր եռանդով: Երեւանում
կազմաւորուեց առաջադէմ երի-
տասարդների խումբ՝ բաղկացած
կինեմատոգրաֆիստներից, նկարիչ-
ներից, մշակոյթի գործիչներից,
որոնք թուով էին վահէ Բուդու-
եանը, Մելիք Կարապետեանը եւ
Շենգաւիթ համայնքի վարչակազ-
մը: Եւ անսպասելի լուր՝ Չանքերը
վերջապէս արդիւնք տուեցին: Շեն-
գաւիթի համայնքի փողոցներից
մէկում, մի փակ տարածքում
գտնուեցին արձանի ֆրագմենտնե-
րը: Բաւականին խորհրդանշական
էր տապալուած Հերոսի դիրքը՝
գլխի ֆրագմենտը յենած էր ձեռ-
քին, պահպանուած էին ոտքերը եւ
իրանի մի հատուածը: Այնպիսի
տպաւորութիւն էր, ասես պառկել
է հանգստանալու համար: Ընդ
որում, դրանք հսկում էր յանցա-
ւոր ապամոնտաժման մասնակից-
ներից մէկը, ով, աւար, սոսկ հրա-
ման կատարող էր:

Անսպասելի գտածոն ոգեւո-

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

«Ռոման» Յադթեց, Մխիթարեանը Կոլ Խփեց

Իտալիայի առաջնութեան 14-րդ տուրում «Ռոման» հիւրընկալուեց «Վերոնային»: Պորտուգալացի Պաուլու Ֆոնսեկայի գլխավորած թիմը մրցակցին պարտութեան մատնեց 3:1 հաշուով: «Ռոմայի» կազմում առաջին խաղակէստում աչքի ընկան հոլանդացի յարձակուող Զասթին Կլոյվերտը եւ նրան փոխարինած արժենթինացի յարձակվող Դիեգո Պերոտին:

Հայաստանի հաւաքականի կիսապաշտպան Հենրիխ Մխիթարեանը «Ռոմայի» պահեստայինների թւում էր եւ փոխարինման դուրս եկաւ 67-րդ րոպէին եւ կոլի հեղինակ դարձաւ աւելացուած ժամանակում՝ օգտագործելով Պերոտիի փոխանցումը:

«Ռոման» 28 միաւորով բարձրացաւ չորրորդ տեղ եւ 2 միաւոր է երրորդ տեղում ընթացող «Լացիոյից»: «Վերոնան» 9-րդն է՝ 18 միաւոր:

«Լիւերպոլը» Յադթել է «Բրայթօն Էնդ Յոուլ Ալբիոնին» 2:1 Հաշուով

«Լիւերպոլը» յաղթել է «Բրայթօն Էնդ Յոուլ Ալբիոնին» ԱՊԼ-ի 14-րդ տուրի խաղում: Հանդիպումը կայացել է Լիւերպոլի «Էնֆիլդ» մարզադաշտում եւ աւարտուել 2:1 հաշուով:

«Բրայթօնի» հետ խաղի արդէն առաջին կեսում նա հասցրել է 2 գնդակ խփել դառնալով դուբլի հեղինակ:

Մերսիսայդցիներին յաղթանակ է պարգևել հոլանդացի պաշտպան Վիրջիլ վան Դեյկը, որը դուբլի հեղինակ է դարձել: Երկու կողն էլ նա հեղինակել է Տրենտ-Ալեքսանդր Առնոլդի փոխանցումից յետոյ:

76-րդ րոպէին «Լիւերպոլը» մնացել է 10 հոգով: Ալիսոն Բեկերը սեփական տուգանայինում ձեռքով է խաղացել ու հեռացուել: Լուիս Դանկին անվրէպ է իրացրել տուգանայինը, որը նշանակուել է բրազիլացու խախտումից յետոյ: Ալիսոնի փոխարէն մերսիսայդցիներին դարպասը պաշտպանել է Ադրիանը, բայց հիւրերի պաշտպանը կոլի հեղինակ է դարձել:

«Լեսթեր Սիթին» Յադթեց, «Մանչեսթեր Յունայթեդը» Միաւորներ Կորցրեց

Անգլիայի առաջնութեան 14-րդ տուրում «Լեսթեր Սիթին» տանը մրցեց «Էվերտոնի» հետ եւ առաւելութեան հասաւ աւելացուած ժամանակում խփած կոլի շնորհիւ՝ 2:1:

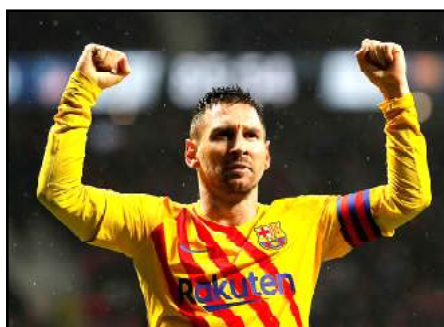
«Մանչեսթեր Յունայթեդը» սեփական խաղադաշտում չկարողացաւ առաւելութեան հասնել «Ատոն Վիլյայի» նկատմամբ՝ 2:2:

«Լեսթեր Սիթին» 32 միաւորով երկրորդ տեղում է եւ 8 միաւոր հետ է առաջատար «Լիւերպոլից»: Երրորդ տեղում ընթացող «Մանչեսթեր Սիթին» ունի 29 միաւոր: «Մանչեսթեր Յունայթեդը» 18 միաւորով 9-րդ տեղում է:

Մեսիի Կոլի Շնորհիւ «Բարսելոնան» Պարտութեան Մատնեց «Աթլետիկոյին»

Սպանիայի առաջնութեան 15-րդ տուրի կեդրոնական խաղում ախոյեան «Բարսելոնան» Մադրիդում մրցեց «Աթլետիկոյի» հետ:

Էռնեստո Վալվերդէի գլխավորած թիմն առաւելութեան հասաւ նուազագոյն հաշուով: Միակ կողմ վերջնամասում խփեց արժենթինացի յարձակուող Լիոնել Մեսին: Կոլային փոխանցումը կատարեց ուրուգուալացի յարձակուող Լուիս Սուարեսը:

«Բարսելոնան» 31 միաւորով գլխավորում է մրցաշարային աղիւսակը: Նոյնքան միաւոր ունի երկրորդ տեղում ընթացող Մադրիդի «Ռեալը»: «Աթլետիկոն» 6-րդն է՝ 25 միաւոր:

Եւրո-2020. Եզրափակիչ Մրցաշարի Վիճակահանութեան Արդիւնքները

EURO2020 FINAL DRAW		
GROUP A	GROUP B	GROUP C
TURKEY	DENMARK	NETHERLANDS
ITALY	FINLAND	UKRAINE
WALES	BELGIUM	AUSTRIA
SWITZERLAND	RUSSIA	PLAY-OFF WINNER D
GROUP D	GROUP E	GROUP F
ENGLAND	SPAIN	PLAY-OFF WINNER A
CROATIA	SWEDEN	PORTUGAL
PLAY-OFF WINNER C	POLAND	FRANCE
CZECH REPUBLIC	PLAY-OFF WINNER B	GERMANY

Ռումինիայի մայրաքաղաք Բուխարեստում տեղի ունեցան ֆուտպոլի Եւրո-2020-ի եզրափակիչ մրցաշարի վիճակահանութիւնը: 24 թիմեր բաժանուել են 6 խմբերի: 4 ուղեգրերի հասցեատէրերը յայտնի կը դառնան 2020թ գարնանը տեղի ունենալիք ՈւեՅԱ-ի Ազգերի լիգայի փլեյ-օֆֆի արդիւնքում:

Եզրափակիչ մրցաշարը տեղի կ'ունենայ Յունիսի 12-ից Յուլիսի 12-ը Սանկտ Պետերբուրգում, Հոնոնում, Ամստերդանում, Լոնդոնում, Գլազգոյում, Պաքում, Բուդապէշտում, Միւնխենում, Կոպենհագենում, Դուբլինում, Բիլբաոյում, Բուխարեստում:

- A խումբ (Հոնոն, Պաքո)
- Իտալիա, Շուեյցարիա, Թուրքիա, Ուելս
- B խումբ (Սանկտ Պետերբուրգ, Կոպենհագեն)
- Բելգիա, Ռուսաստան, Դանիա, Ֆինլանդիա
- C խումբ (Ամստերդամ, Բուխարեստ)
- Ուկրաինա, Հոլանդիա, Աւստրիա, Ազգերի լիգայի փլեյ-օֆֆի D Յաղթող
- D խումբ (Լոնդոն, Գլազգո)
- Անգլիա, Խորուաթիա, Չեխիա, Ազգերի լիգայի C ուղու Յաղթող
- E խումբ (Բիլբաո, Դուբլին)
- Սպանիա, Լեհաստան, Շուեյցարիա, Ազգերի լիգայի B ուղու Յաղթող
- F խումբ (Միւնխեն, Բուդապէշտ)
- Գերմանիա, Ֆրանսա, Պորտուգալիա Ազգերի լիգայի A ուղու Յաղթող

ՖԻՖԱ-ի Նախագահն Առաջարկել է Ստեղծել Նոր Ակումբային Մրցաշար

Ֆուտպոլի միջազգային ֆեդերացիայի (ՖԻՖԱ) նախագահ Զանի Ինֆանտինոն առաջարկել է ստեղծել միասնական աֆրիկեան ակումբային լիգա, հարորդում է AFP-ն:

«Պէտք է վերցնել Աֆրիկայի լաւագոյն 20 ակումբները եւ տալ նրանց միասնական լիգայում միաւորուելու հնարաւորութիւն: Այդպիսի նախագիծը կը բերի տարեկան 200 միլիոն տոլարի եկամուտ:

Այդ մրցաշարը կը լինի աշխարհի 10 ուժեղագոյնների թւում: Եթէ յաջողութիւն միջոցներ հաւաքել, կը կարողանանք բոլոր աֆրիկեան երկրներում կառուցել միջազգային մակարդակի ստադիոններ:

Ես մեծ ցանկութիւն ունեմ աֆրիկեան ֆուտպոլը դարձնել աւելի լաւ: Մենք կ'ապահովենք նաեւ աֆրիկացի մրցավարների վերապատրաստումը», - ասել է Ինֆանտինոն:

Յիշեցնենք, որ Ինֆանտինոյի նախաձեռնութեամբ 2021-ից նոր ձեւաչափով կ'անցկացվի աշխարհի ակումբային առաջնութիւնը: Կը մասնակցի 24 թիմ:

Լիոնելը. «Ինչո՞ւ եմ Մարդիկ Այդքան Մեծ Նշանակութիւն Տալիս «Ոսկէ Գնդակին»

Անգլիայի հաւաքականի նախկին ֆուտպոլիստ, հեռուստամեկնաբան Գարի Լինեկերի կարծիքով «Ոսկէ գնդակին» չափազանց մեծ կարեւորութիւն է տրուում:

«Տարուայ լաւագոյն ֆուտպոլիստ դառնալը դարձել է անհաւանական կարեւոր: Բայց դա հիմարութիւն է: Մարդիկ չափազանց մեծ նշանակութիւն են տալիս «Ոսկէ գնդակին», բայց պէտք է յիշել, որ ֆուտպոլը թիմային մարզաձեւ է: Մեսսին նախորդ մրցաշրջանում ֆանտաստիկ խաղաց, չնայած վերջին հատուածում «Բարսելոնան» յոգնած տեսք ունէր: Տեսնենք, թէ ով կը յաղթի մրցանակը», - Լինեկերի խօսքերն է փոխանցում GiveMeSport-ը:

Սալահի Համար Կը Պայքարեն Երեք Ակումբներ

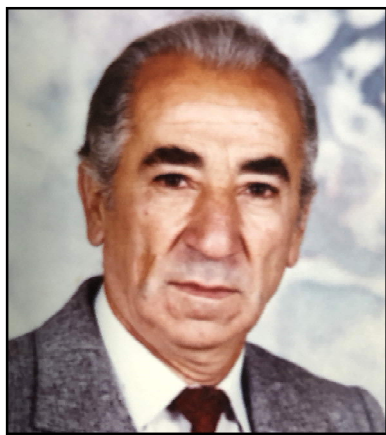
Եւրոպական մեծ ակումբները հետաքրքրուած են «Լիւերպոլի» յարձակուող Մոհամեդ Սալահի ծառայութիւններով:

Ըստ Don Balon-ի, եգիպտացուն ցանկանում են ձեռք բերել «Բաւարիան» եւ ՊՍԺ-ն:

Ադրիերի համաձայն, մերսիսայդցիները կը քննարկեն ֆուտպոլիստին առնուազն 200 միլիոն եւրոյի դիմաց տեղափոխելու առաջարկութիւնները: Աւելի վաղ հարորդում էր, որ յարձակուողով հետաքրքրուած է նաեւ «Ռեալը»:

Սալահը 2017-ին «Ռոմայից» տեղափոխուել է «Լիւերպոլ»՝ 42 միլիոն եւրոյի դիմաց: Այս մրցաշրջանում նա բոլոր մրցաշարերում անցկացրել է 18 հանդիպում «կարմիրների» կազմում՝ խփելով ինը կոլ եւ կատարելով հինգ կոլային փոխանցում:

ՀՈԳԵՐԱՆԳԻՍ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՊՈՂԱՐԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առիթով յառաջ **Ս. Պատարագի տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն Փաստորնայ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, 2215 East Colorado Blvd. Pasadena CA 91107:**

- Սգակիրներ՝ Այրին՝ Տիկ. Ալիս Քէօշկէրեան-Պողարեան
- Զաւակը՝ Տէր եւ Տիկ. Վազգէն եւ Քնարիկ Պողարեան եւ զաւակները
- Զաւակը՝ Հրաչ Պողարեան եւ զաւակները
- Տիկ. Զեփիւռ Պողարեան
- եւ համայն Պողարեան, Փոլատեան, Քէօշկէրեան, Արապեան եւ Անուշեան ընտանիքները եւ հարազատները:

ՅԱԲԱԿՑԱԿԱՆ

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՏԱՂԼԵԱՆ-ի մահուան տխուր առիթով Տիկ. Շուշան Մոլոյեան-Վարդանեան իր խորագրաց ցաւակցութիւնները կը յայտնէ հանգուցեալի հարազատներուն եւ համայն պարագաներուն:
Առ այդ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրէ 200 տուար «Մասիս» շաբաթաթերթին:

ՆՈՒԻՐԱՏԻՈՒԹԻՒՆ

ՍԱՐԳԻՍ ԳԱԼԹԱԳՃԵԱՆ-ի մահուան տխուր առիթով հանգուցեալի այրին՝ Տիկ. Նորա Գալթագճեան իր խորագրաց շնորհակալութիւնները կը յայտնէ բոլոր անոնց, որոնք իրենց վշտակցութիւնները յայտնելով, բաժնեկից դարձան իր վիշտին, ամօքելով իր կսկիծը, յատկապէս «Մասիս» շաբաթաթերթի անձնակազմին:
Առ այդ 500 տուար կը նուիրէ «Մասիս»ին:

Հայ Կիլիկիա Աւետարանական Եկեղեցի

Շարունակուած էջ 8-էն

ցութիւնը, փրանաւորուած եւ գործադրութիւնը, նոյնիսկ մեղքի բաժինը մասնակցութեան մէջ Գերման Բայրի գինուորականներուն կողմէ, նաեւ քաղաքական ղեկավարութեան գիտակցաբար աչք փակելուն մէջ ռազմավարական նպատակներով:

Հեղինակը անդրադարձաւ թէ ինչպէս տեղի ունեցած էր հայկական ցեղասպանութեան մասին գիրքերուն հրատարակութիւնը, իր կատարած ճամբորդութիւնները դէպի զանազան երկիրներ տեղեկութիւն քաղելու համար Սեբաստիոյ նահանգի Չէփնի գիւղի վերապրած համազիւղացիներէն կամ անոնց զաւակներէն: Ապա, ներկայացուց տեսարկի մը որ կը պարփակէր երրորդ հատորէն յատուկ մասեր:

Ներկաները մեծ հետաքրքրութեամբ դիտեցին երկրը, որուն մէջ կային ջարդերու մասին քանի մը ակնարկութիւններ, մանաւանդ թուրք կնկայ մը հայերէն բառեր արտասանելը եւ խաչակնքելը,

առանց մոռնալու պատի-գորգի վրայ նկարուած Յիսուսի վերջին Ընթրիքի տեսարանը որպէս բեմի զարդ:

Աւարտին հեղինակը՝ Մարտիկ Մատենճեան պատասխանեց ներկաներուն հարցումներուն եւ շնորհակալութիւն յայտնեց Կիլիկիա Եկեղեցիին եւ ներկաներուն իրենց ներկայութեան համար:

Վերապատուելի Մկրտիչեան իր փակման խօսքին մէջ գնահատանքով անդրադարձաւ Մարտիկ Մատենճեանի աշխատանքներուն եւ Տէր Պօղոս Քհն. Պալթայեանի Պահպանիչով վերջ գտաւ Հայկական Յեղասպանութեան մասին գիրքի ներկայացումը:

Ներկաները նաեւ առիթը ունեցան Մարտիկ Մատենճեանի հրատարակած բազմաթիւ գիրքերուն ծանօթացման, որոնց կարգին մանկական երկու պատմուածքներ՝ հայերէն եւ անգլերէն լեզուներով:

Ապա տեղի ունեցաւ գիրքերու մակագրութիւն եւ հիւրասիրութիւն:

Հայ Կիլիկիա Աւետարանական Եկեղեցի, Փասատինա

Վարդապետին Հեռացման Ամիսը

Շարունակուած էջ 15-էն

բազմութիւնը:
Եւ ոչ մէկ ժողովրդական երգ այնքան հրաշագործ ազդակ մը եղած է ինքնապաշտպանութեան համար, որքան հայկականը:

Կոմիտաս խորապէս ըմբռնեց այդ խորհուրդը, - եւ ատով իսկ յեղափոխութիւն մը կատարած եղաւ, տիրական եւ ինքնուրոյն:

Մենք այդ յեղափոխութեան շարունակութիւնն է որ կը սպասենք տարագիր երիտասարդութենէն, - իր սաներէն, բոլոր երգչախումբերէն ու երգիչներէն:

Եթէ Անդրանիկի գործը կէս մնաց բռնօրէն, նոյն չքմեղանքը չունինք Վարդապետին ժառանգութեան համար:

Որեւէ գանցառութիւն՝ պիտի նշանակէր երկրորդ անգամ թաղել Վարդապետը:
27 Հոկտեմբեր 1935

ՎԱՐՈՂԱՊԵՏԻՆ ՀԵՏ

Անակնկալ պատեհութիւն մը Կիրակի օր գիտ տարաւ Վիլթուիֆ, այն չարաշուք հաստատութիւնը ուր տարիներէ ի վեր կը ծիրի Մեծ Վարպետը, Կոմիտաս:

Քսան տարիէ ի վեր չէի տեսած: Այնպէս որ, անպատու դող մը համակեց զիս, երբ վեր կ'ելլէի յիմարանոցին սանդուղներէն:

...Ահաւասիկ դէմ դիմաց, կողիկ անեակի մը մէջ: Վարդապետը ընկողմանած է, մէկ ձեռքը գլուխին:

Մի պահանջէք, որ նկարագրեմ իր դէմքը, - այնքան այլափոխուած:

Թեթեւ ժպիտ մը կը շողայ աչքերուն խորը: Եւ ինքն է, որ խօսի կը սկսի, դիմացը տեսնելով քանի մը այցելուներ: Կը ճանչնայ: Չեմ գիտեր: Խօսքերը կը հոսին մէկ ուղղութեամբ: Երբեմն կը փորձէ նայիլ ուրիշ դէմքի մը, բայց նորէն կ'ամփոփուի:

- Վերջապէս դուք ալ Փարիզ ինկաք-ահաւոր վիճակ է...հայրենիքէն հեռու, թափառական եղանք:
Օրիորդ մը կ'ընդմիջէ:

- Չկրցանք թուրքին հետ ըլլալ:
- «Դուք ձեզի երթայիք երեք-երեք» (ձիշոյ այս բառերով):

Յետոյ, տարօրինակ պայծառատեսութեամբ մը.

ՄԵՆՔ ՇԱՏ ՊԱԿԱՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՈՒՆԻՒՄ. ԽԵԼՕՔ ԱԶԳ ԵՆՔ, ՊԷՏՔ Է ՀԱՄԵՐԱՇՆՈՒԹԵԱՄԲ ԱՇՆԱՍԻՒՄ: Ինչէր տեսայ, ինչէր տեսայ հոս զայլ վերջը...

- Պարտէզ չէք ելլեր պտտելու:
- Չեմ կրնար, որովհետեւ ոտքս վիրաւորուած է: Բորբոքում եղաւ, բժիշկ եկաւ, նայեցաւ, մէկ ալ տեսայ քլինիք տարին, վրաս բան մը ձգեցին, բան մը չհասկցայ, մէկ մատ խորութիւնով ոտքս կտրեցին: Հիմա չեմ կրնար շարժիլ:

- Հոգ մի՛ ընէք, շուտով կ'աղէկնայ:
- Ոչ, քանի մը ամիս այսպէս կ'երթայ, յետոյ քանի մը տարի կը տեւէ: Վերջապէս ասոնք ընտանեկան բաներ են:

-Շատ կը ցաւի՞:
-Ո՛չ, առաջուկն պէս չի ցաւիր, բայց եւ այնպէս կը մզմզայ: Քարացած կը դիտէի, առանց որեւէ բառ արտասանելու. ընդհակառակն միշտ խնդրելով կարճ կ'ապել:

Քանի մը անգամ աչքերն ինծի ուղղեց, մոլորուն: Յետոյ, երբ

հրաժեշտ կ'առնէինք, մէկը փափկութեամբ հարցուց թէ կը ճանչնայ: «Ինչպէ՞ս չեմ ճանչնար» մը հազիւ լսած, չդիմացայ եւ դուրս ելայ: Նայուածքը պղտորիլ սկսած էր:

Օրիորդ մը, որ ամենէն վերջը դուրս ելած էր սենեակէն, պատմեց թէ արցունք մը կը կայծկլտար աչքերուն խորը...

Մի՛ երթաք, մի՛ երթաք, բարի մարդիկ:
27 Օգոստոս, 1935

ԵՐԳՊ ՔԵՁ ՕԳՆԱԿԱՆ

Վարդապետին տօնն է այսօր-թէ եւ ուշ մնացած- եւ պարտք սեպեցինք թիւ մը նուիրել:

Թիւ մը՝ բաբախուն կարօտի եւ փառքի արտայայտութիւններով: Գեղարուեստական դատումներով եւ քաղցր յուշերով: Այլ մանաւանդ ինքնաճանաչման վկայութիւններով:

Արդարեւ, Կոմիտաս Վարդապետի 60-ամեակը առիթ մը եղաւ հայկական ստեղծագործութեան փառքը երգելու: Փառաբանելու մեր երգը: Ինչ որ կը նշանակէ, դարձեալ, պանծացումը այս հալածական ժողովուրդին:

***

Երգ ու վէրք՝ մեր ամբողջ կեանքը: Դարերու ընթացքին եւ մինչեւ այսօր:

Երգեր՝ ցնծութեան եւ տրամուծեան: Միծաղի եւ վշտի: Ռազմի եւ կարօտի: Ազատութեան եւ աշխատանքի:

Ու վէրքեր՝ անսկիզբ եւ անվախճան: Խոր եւ անչափելի: Յարածուն եւ մշտանորոգ:

Բայց երգերն եղան աստուածաշնչաբեր սպեղանին մեր անասելի վէրքերուն:

Ե՛րգը փրկեց մեր ոգին, միեւնոյն ատեն պրկելով մեր ջիղերը: Երգը՝ սարի կատարէն, գետափէն, դաշտին մէջ, ճամբուն վրայ: Երգը՝ վճիտ եւ հոսուն, ինչպէս աղբիւրներն ու առուները մեր աշխարհին: Երգը՝ ծաւալուն եւ գունազեղ, ինչպէս ծաղիկներն ու հորիզոնը Բիւրակին:

Եւ ո՞վ պիտի կրնար պնդել թէ, գոնէ ոգիով, միօրինակ են կամ յետամնաց մեր երգերը: Լալկան ու մեղի: Մաշած: Դատապարտուած՝ կորսուելու ժամանակի ընթացքին:

Կրնայի՞ք ճշդել թուականը «Կուռնկ»ին: Ո՛րեւէ ժամանակի հետ կ'ապել, անցեալ եւ անդարձ շրջանի մը հետ փակել զայն: Նոյն իսկ անոր մէկ նախադասութիւնը.

Ո՛չ զլուր օրն գիտեմ, ո՛չ զկիրակին,
Զարկած է զիս շամփուրն՝ բռնած կրակին:

Լալկա՞ն: Անո՞ր համար որ երգեցին, երէկ, մեր հողին վրայ, կ'երգեմ, այսօր, խորթ, անհաղորդ ուտաններու մէջ.

Վարդապետը գալիս ա,
.....
Զե՛նդ ծլլալիս ա...

Եւ տակաւին «Շողեր»ը, «Հովարէք»ը, «Քելէր, ցոլէր»ը: Յետոյ գութաներգն արու, տարբեր ուղղութեամբ:

****

Երգը քեզ օգնական, արի ժողովուրդ:
Ինչ որ ունիս իբրեւ երգ, ամէն բանէ առաջ քու պատկերդ է: Կեանքդ ու բաղձանքդ: Քեզմէ բխած՝ քեզ կը յատկանշէ:

28 Յունիս 1931
«Ժամանակ»/Պոլիս

**Զօրացիւք
Օժանդակե՛նք
Փրկե՛նք**

Syrian Armenian Relief Fund
P. O. Box 1948
Glendale, CA 91209-1948

www.syrianarmenianreliefund.org

SOLD OUT

Gala

2ND ANNUAL

SUNDAY, DECEMBER 8, 2019

4:30PM Reception | 6:00PM Dinner & Program

The Beverly Hilton | Beverly Hills, California

DISTINGUISHED HONOREES OF THE 2ND ANNUAL GALA

Paul R. Ignatius

Former U.S. Secretary of Navy & U.S. Assistant Secretary of Defense

Kathryn Barger

Los Angeles County Supervisor
5th District

Kenneth L. Khachigian

Brownstein Hyatt Farber Schreck
Senior Partner

Hundreds of supporters, community leaders, and public officials are expected to attend the 2nd Annual Armenian American Museum Gala on Sunday, December 8, 2019. The signature event of the year will celebrate and support the landmark project as it approaches its historic groundbreaking year.

FOR MORE INFORMATION | WWW.AAMGALA.ORG | (818) 644-2073

BUILDING TOGETHER. LEAVING A LEGACY.

